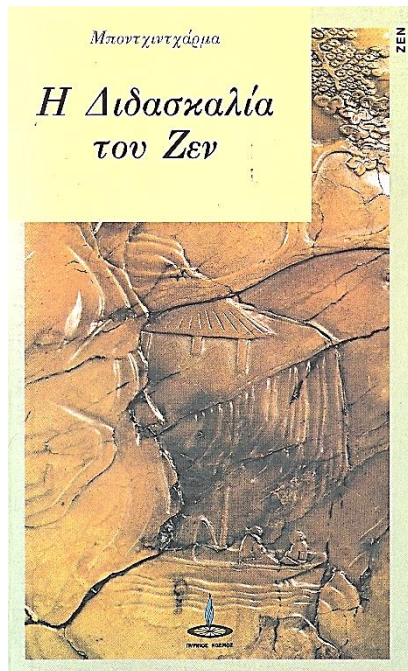

華僑書畫會
黃雲青書畫社

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΠΟΝΤΙΝΤΑΡΜΑ

Ο Μποντιντάρμα θεωρείται ένας από τους ιδρυτές του κινέζικου Βουδισμού και κυρίως της Σχολής Τσαν ή Ζεν. Γεννήθηκε στην Ινδία αλλά έζησε και δίδαξε στην Κίνα προς το τέλος του 5ου αιώνα μ.Χ. Λέγεται ότι πέρασε εννιά χρόνια βυθισμένος σε βαθύ διαλογισμό μπροστά στον τοίχο μιας σπηλιάς, κοντά στο περίφημο μοναστήρι του Σαολίν. Το όνομά του συνδέθηκε όχι μόνο με το Ζεν αλλά και με το κουνγκ φου, ακόμα και με το τσαί. Η διδασκαλία του ήταν μοναδική και χρησιμοποίησε το ξίφος της σοφίας για να ελευθερώσει τους μαθητές του από όλα τα δεσμά. Σε αυτό το μικρό βιβλίο παρουσιάζονται συγκεντρωμένα τα λόγια του μεγάλου δασκάλου, που διατηρούν αμείωτη την αξία τους για τον άνθρωπο του σύγχρονου κόσμου.

ΜΠΟΝΤΙΝΤΑΡΜΑ

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΖΕΝ

Απόδοση: Αναστασία Νάνου-Τσάκαλη

ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΑΘΗΝΑ 1993

Τίτλος πρωτοτύπου:

*The Teaching of
Bodhidharma*

ς για την ελληνική μετάφραση Ι
ΕΚΛΟΣΕΙΣ ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ιπποκράτους 16, Αθήνα Τηλ.
3602.883 - 3615.223

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ.....	11
ΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΩΔΕΣ ΚΗΡΥΓΜΑ.....	30
ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΑΦΥΠΝΙΣΗΣ.....	51
ΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ.....	65

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Η αληθινή Ατραπός είναι ασύλληπτη, δεν μπορεί να εκφραστεί με λόγια. Ποια αξία έχουν, λοιπόν, οι γραφές; Εκείνος που κατανοεί τη φύση του, βρίσκει την Ατραπό ακόμα και αν δεν ξέρει να διαβάξει. Εκείνος που κατανοεί τη φύση του, είναι Βούδας».

Μποντιντάρμα, ο πρώτος Πατριάρχης του κινέζικου Βουδισμού.

Ο Μποντιντάρμα έχει περάσει ήδη στην επικράτεια του μύθου. Αναρίθμητες ιστορίες και διαδόσεις αναφέρονται γι' αυτόν και το όνομά του έχει συνδεθεί όχι μόνο με τον Ζεν Βουδισμό, αλλά και με το Κουνγκ Φου, ακόμα και με το τσάι. Και όπως συμβαίνει συχνά με τους μύθους, είναι πλέον δύσκολο να διακρίνουμε τα γεγονότα από την πραγματικότητα.

Παρ' όλο που ο Βουδισμός έφθασε στην Κίνα πολύ πριν να πάει εκεί ο Μποντιντάρμα, αφού υπάρχουν αναφορές ότι μια κοινότητα Βουδιστών ζούσε κάτω από βασιλική προστασία στα βόρεια της επαρχίας Κιανγκσέ ήδη από το 65 μ.Χ., ωστόσο το δικό του όνομα ήταν εκείνο που συνδέθηκε περισσότερο από κάθε άλλο με την κινέζικη μορφή του Βουδισμού, το Τσαν ή Ζεν.

Από όσα αναφέρονται σε διάφορες πηγές μπορούμε να υποθέσουμε με ασφάλεια ότι ο Μποντιντάρμα γεννήθηκε το 440 μ.Χ. περίπου στη Νότια Ινδία, στην πόλη Καντσί, πρωτεύουσα του βασιλείου Παλλάβα. Ανήκε σε οικογένεια Μπραχμάνων και ήταν τρίτος γιος του βασιλιά Σιμαβάρμαν. Σε νεαρή ακόμα ηλικία προσηλυτίστηκε στο Βουδισμό και αργότερα έγινε μαθητής του διάσημου δασκάλου Πραγκνιατάρα, τον οποίο προσκάλεσε ο πατέρας του από το αρχαίο βουδιστικό κέντρο της Μαγκάντα. Ο Πραγκνιατάρα έδωσε στο νεαρό μαθητή του το όνομα Μποντιντάρμα επειδή, σύμφωνα με την παράδοση, διακρίθηκε για τη μεγάλη γνώση του Νόμου (Ντάρμα) και της Αλήθειας (Μπόντι) που δίδασκε ο Βούδας.

Σαν γιος βασιλιά, ο Μποντιντάρμα είναι βέβαιο ότι είχε λάβει κάποια εκπαίδευση στις πολεμικές τέχνες και αυτός είναι ο λόγος που αργότερα θεωρήθηκε ιδρυτής της τέχνης του Κουνγκ Φου, μιας μορφής αυτοάμυνας που διαδόθηκε πλατιά στην Κίνα, αλλά και σε άλλες χώρες.

Ο δάσκαλός του Πραγκνιατάρα λέγεται επίσης ότι προέτρεψε τον Μποντιντάρμα να πάει στην Κίνα. Επειδή ο δρόμος δια ξηρός είχε εκείνη την εποχή αποκλειστεί από τους στρατιώτες των Χαν, ο Μποντιντάρμα έφυγε με πλοίο από το λιμάνι του Μαχαμπαλλιπούραμ, περιέπλευσε τις ακτές της Ινδίας και της Μαλαισίας και ύστερα από τρία χρόνια περίπου έφθασε στις ακτές της Νότιας Κίνας το 475 μ.Χ.

Όταν έφθασε στην Κίνα υπήρχαν ήδη στη χώρα 2.000 βουδιστικοί ναοί και 36.000 μοναχοί στο Νότο. Ενώ στο Βορρά αναφέρονται 6.500 ναοί και 80.000 μοναχοί. Πενήντα χρόνια αργότερα μια άλλη απογραφή στο Βορρά ανεβάζει τον αριθμό των ναών σε 30.000 και των μοναχών σε 2.000.000. Η εποχή εκείνη ήταν μια εποχή διχασμών και διαμάχης για την Κίνα. Η χώρα είχε χωριστεί στις δυναστείες του Βορρά και του Νότου και υπήρχαν συνεχείς συγκρούσεις και αναστατώσεις. Ο Βουδισμός στην Κίνα υπέστη, όπως ήταν φυσικό, διάφορες επιδράσεις που τον διαμόρφωσαν ανάλογα. Οι πιο πολεμοχαρείς βόρειοι τόνιζαν το διαλογισμό και τις μαγικές πρακτικές, ενώ οι πιο διανοούμενοι νότιοι προτιμούσαν τη φιλοσοφική ανάλυση και την ενορατική αντίληψη.

Λέγεται ότι ο Μποντιντάρμα έμαθε την κινέζικη γλώσσα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του, που κράτησε σχεδόν τρία χρόνια, και όταν έφθασε στη Νότια Κίνα προσκλήθηκε στην πρωτεύουσα Τζιενκάνγκ για μια ακρόαση από τον

αυτοκράτορα Γου της δυναστείας Λιάνγκ. Ο Ντάο-γιουάν στο έργο του, *Η Μεταβίβαση της Λυχνίας*, αναφέρει ότι κατά τη συνάντηση αυτή ο αυτοκράτορας ρώτησε τον Μποντιντάρμα ποιά ήταν η βασική αρχή του Βουδισμού και όταν εκείνος του ανέπτυξε τη δοξασία της κενότητας, ο αυτοκράτορας μην μπορώντας να συλλάβει το νόημα απογοητεύθηκε και ο Μποντιντάρμα αναχώρησε.

Έτσι, σύμφωνα με την παράδοση, πέρασε τον ποταμό Γιανγκτσέ πάνω σε ένα κούφιο καλάμι και έφθασε στο Βορρά. Αρχικά έμεινε στην πρωτεύουσα Πινγκτζένγκ. Όταν αργότερα, το 494 μ.Χ., ο αυτοκράτορας Σιάο-γουνέν μετέφερε την πρωτεύουσα στο Λογιάνγκ, στη βόρεια όχθη του ποταμού Λο, οι περισσότεροι από τους μοναχούς μετακόμισαν επίσης. Σύμφωνα με το έργο του Ντάο-σουάν *Βίοι Διάσημων Μοναχών*; που γράφηκε το 645 μ.Χ., ο Μποντιντάρμα χειροτόνησε έναν μοναχό ονόματι Σενγκ-φου, ο οποίος μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας μετανάστευσε στο Νότο.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 496 μ.Χ., ο αυτοκράτορας διέταξε να κτιστεί ο ναός του Σαολίν, στο βουνό Σουνγκ της επαρχίας Χονάν. Ο ναός κτίστηκε για έναν άλλο δάσκαλο από την Ινδία, αλλά παρ' όλο που διάφοροι δάσκαλοι του Ζεν πέρασαν καί έφυγαν τα τελευταία 1500 χρόνια, ο Μποντιντάρμα είναι ο μόνος που συνδέθηκε περισσότερο με το ναό του Σαολίν. Εκεί στη δυτική κορυφή ίου βουνού Σουνγκ, λέγεται ότι ο Μποντιντάρμα πέρασε εννιά χρόνια βυθισμένος σε βαθύ διαλογισμό, κοιτάζοντας τον πέτρινο τοίχο μιας σπηλιάς, ένα χιλιόμετρο μακριά από το ναό. Μια άλλη παράδοση αναφέρει ότι για να κρατιέται ξύπνιος και να μην αποκοιμιέται όταν διαλογιζόταν, έκοψε τα βλέφαρά του και στο σημείο όπου έπεσαν, φύτεψαν φυτά τσαγιού. Από τότε το τσάι έγινε το ποτό όχι μόνο των μοναχών, αλλά όλων των κατοίκων της Ανατολής. Πιστοί στην παράδοση αυτή, οι καλλιτέχνες απεικονίζουν τον Μποντιντάρμα με μάτια γουρλωτά, χωρίς βλέφαρα.

Αργότερα ο ναός του Σαολίν έγινε διάσημος, επειδή εκπαίδευε τους μοναχούς στην τέχνη του Κουνγκ Φου, που ιδρυτής της θεωρείται επίσης ο Μποντιντάρμα. Αναμφίβολα όταν ήλθε από την Ινδία δίδαξε στους μαθητές του κάποια μορφή γιόγκα και σ' αυτό βασίζεται η σχετική παράδοση.

Το έτος 516 μ.Χ. περίπου στο Λογιάνγκ κατασκευάστηκε ο περίφημος ναός Γιάνγκ-νινγκ. Οι μακριές χρυσές κωδωνοστοιχίες που κρέμονταν από τα πρόστεγα του ναού μπορούσαν να ακουστούν από απόσταση πέντε χιλιομέτρων και η κορυφή της παγόδας του φαινόταν από πενήντα χιλιόμετρα. Η αναφορά του Γιάνγκ Σουάν-τζι

περιλαμβάνει και το σχόλιο ενός μοναχού από τη Δύση, ονόματι Μποντιντάρμα, ο οποίος τον αποκάλεσε «τον πιο εντυπωσιακό ναό» που είχε δει ποτέ. Αφού ο ναός κτίστηκε γύρω στο 516 μ.Χ. και καταστράφηκε από φωτιά το 534 μ.Χ., συμπεραίνουμε ότι ο Μποντιντάρμα πρέπει να βρισκόταν στην πρωτεύουσα γύρω στο 520 μ.Χ. Την εποχή εκείνη υπήρχε στην πρωτεύουσα και ένας άλλος ναός, ο Γιάνγκ-μινγκ, που αποτελούσε κέντρο για ξένους Βουδιστές και φιλοξενούσε 3.000 μοναχούς από χώρες τόσο μακρινές, όπως η Συρία!

Παρά τη μεγάλη δημοτικότητα του Βουδισμού στην Κίνα, ο Μποντιντάρμα έζησε σχεδόν άγνωστος όλη του τη ζωή. Εκτός από τον Σενγκ-φου, που έφυγε στο Νότο αμέσως μετά τη χειροτόνησή του, οι μόνοι μαθητές που αναφέρονται είναι ο Ντάο-γου και ο Χουέι-κο, που και οι δυο λέγεται ότι μαθήτευσαν κοντά του πέντε έως έξι χρόνια. Λέγεται ότι ο Ντάο-γου κατανόησε το Ντάρμα, αλλά δεν δίδαξε ποτέ. Έτσι ο Μποντιντάρμα εμπιστεύτηκε το μανδύα και το κύπελλο της διαδοχής του στον Χου-έι-κο, καθώς επίσης και ένα αντίγραφο του *Λαν-καθατάρσούτρα*, σε μετάφραση του Γκουνα-μπαχάντρα.

Ο Ντάο-γουάν στο έργο του *Η Μεταβίβαση της Λυχνίας*, αναφέρει ότι αμέσως μόλις μεταβίβασε την πατριαρχία στον Χουέι-κο, ο Μποντιντάρμα πέθανε. Ο θάνατός του ήταν αποτέλεσμα δηλητηρίασης από ένα ζηλόφθονο μοναχό. Συνέβη το 528 μ.Χ., την πέμπτη ημέρα του δέκατου μήνα. Σύμφωνα με τον Ντάο-γουάν η σωρός του θάφτηκε κοντά στο ναό Τινγκλίν. Ο Ντάο-γουάν προσθέτει ότι ύστερα από τρία χρόνια ένας αξιωματούχος συνάντησε τον Μποντιντάρμα στα βουνά της Κεντρικής Ασίας. Κρατούσε ένα ραβδί απ' όπου κρεμόταν ένα μόνο σανδάλι και του είπε ότι επέστρεφε στην Ινδία. Οι αναφορές για τη συνάντηση αυτή εξήψαν την περιέργεια των μοναχών, οι οποίοι τελικώς συμφώνησαν να ανοίξουν τον τάφο του Μποντιντάρμα. Το μόνο που βρήκαν ήταν ένα σανδάλι και από τότε στους πίνακες ο Μποντιντάρμα απεικονίζεται να κρατάει ένα ραβδί απ' όπου κρέμεται το μοναδικό σανδάλι.

Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς γιατί ο Μποντιντάρμα είναι ο πιο διάσημος από όλους τους μοναχούς που δίδαξαν το Βουδισμό

στην Κίνα. Ίσως επειδή θεωρείται ότι αυτός ήταν ο πρώτος που έφερε το Βουδισμό Ζεν στην Κίνα. Βεβαίως το Ζεν σαν διαλογισμό, είχε διδαχθεί και το ακολουθούσαν εκατοντάδες χρόνια πριν από την άφιξή του. Αλλά η προσέγγιση του Μποντιντάρμα ήταν μοναδική. Όπως λέει και ο ίδιος στις ομιλίες του: *«Η κατανόηση της φύσης σου, είναι Ζεν..... Το να μην σκέφτεσαι τίποτε, είναι Ζεν..... Καθετί που κάνεις είναι Ζεν»*. Αντί να μιλάει στους μαθητές του για την εξάγνιση του νου, τους έδειχνε τα βράχια, τις κινήσεις της τίγρης και του γερανού, τους κούφιους κορμούς που επέπλεαν στον ποταμό, ένα μοναδικό σανδάλι. Το δικό του Ζεν βρισκόταν πιο κοντά στον Ταοϊσμό και στη σοφία της αρχαίας Κίνας.

Οι Διάδοχοι του Μποντιντάρμα

Μετά το θάνατο του δασκάλου του, ο Χουέι-κο, ο πρώτος Κινέζος πατριάρχης, μετακόμισε στο Γιέ, όπου συνεργάστηκε με τον Ταν-λιν για μια καταγραφή των διδασκαλιών του Μποντιντάρμα. Μετά τον Χουέι-κο η διαδοχή πέρασε στον Σενγκ-τσαν (πέθανε το 606 μ.Χ.), έπειτα στον Ντάο-σιν (580-651 μ.Χ.), στον Χανγκ-ρεν (602-675 μ.Χ.) και από αυτόν στη συνέχεια μεταβιβάστηκε στον Χουέι-νανγκ (638-713 μ.Χ.), που είναι και από τους πιο διάσημους δασκάλους της σχολής. Μετά τον Χουέι-νανγκ, οι σημαντικότεροι μαθητές του, Χουέι-ρανγκ και Σιγκ-σαν, ίδρυσαν τις σχολές της Αιφνίδιας Φώτισης και της Βαθμιαίας Φώτισης. Οι μαθητές τους ίδρυσαν και αυτοί ξεχωριστές σχολές και έτσι τον ένατο αιώνα εμφανίστηκαν τα πέντε Τσαν ή Ζεν, δηλαδή οι πέντε Σχολές Ζεν που διαδόθηκαν και στην Ιαπωνία.

Οι βασικές πηγές απ' όπου αντλούνται τα στοιχεία για τη ζωή και το έργο του Μποντιντάρμα είναι *Η Μεταβίβαση της Λυχνίας του Ντάο-γουάν, το έργο Βίοι Διάσημων Μοναχών, του Ντάο-σουάν, καθώς και τα Αρχεία των Δασκάλων και των Μαθητών της Λάνκα*.

Για την απόδοση του έργου στα ελληνικά χρησιμοποιήθηκαν τα κείμενα: *The Zen Teaching of Bodhidharma*, μετάφραση του Ρεντ Πάιν *Lost Works of Bodhidharma*, του Ντ. Τ. Σουζούκι *Manual of Zen Buddhism* επίσης του Ντ. Τ. Σουζούκι *Zen Dawn*, του Τζ. Κ. Κλήρυ οι

τρεις τόμοι του έργου *Ch'an and Zen Teaching*, του Λου Κουαν Γιού
Zen Dictionary, του Έρνεστ Γουντ και τέλος το έργο *Buddhism in China*
τον Κέννεθ Τσεν.

菩提達磨大師略辨大乘入道四行觀

夫入道多途。要而言之。不出二種。一是理入。一是行入。理入者。謂藉教悟宗。深信含生同一真性。但爲客塵妄想所覆。不能顯了。若也捨妄歸真。凝住壁觀。無自無他。凡聖等一。堅住不移。更不隨文教。此卽與理冥符。無有分別。寂然無爲。名之理入。行入。謂四行。其餘諸行。悉入此中。何等四耶。一報冤行。二隨緣行。三無所求行。四稱法行。云何。

報冤行。謂修道人。若受苦時。當自念言。我往昔無數劫中。棄本從末。流浪諸有。多起冤憎。違害無限。今雖無

1

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ

Ο Χουέι-κο ρώτησε:

- Αν κάποιος είναι αποφασισμένος να φθάσει στη Φώτιση, ποια είναι η πιο ουσιαστική μέθοδος που πρέπει να χρησιμοποιήσει;

Ο Μποντιντάρμα απάντησε:

- Η πιο ουσιαστική μέθοδος που περικλείει όλες τις άλλες, είναι η

θεώρηση του νου.

- Πώς είναι δυνατόν μια μέθοδος να περικλείει όλες τις άλλες;

- Ο νους είναι η ρίζα απ' την οποία φύονται όλα τα πράγματα. Αν μπορέσεις να κατανοήσεις το νου σου, όλα τα άλλα θα συμπεριλαμβάνονται σ' αυτό. Είναι σαν τη ρίζα ενός δέντρου. Όλοι οι καρποί και τα άνθη του, τα κλαδιά και τα φύλλα εξαρτώνται από τη ρίζα. Αν θρέψεις τη ρίζα του, το δέντρο μεγαλώνει. Αν την κόψεις, ξεραίνεται. Εκείνοι που κατανοούν το νου, φθάνουν στη φώτιση με ελάχιστη προσπάθεια. Εκείνοι που δεν τον κατανοούν, ασκούνται μάταια. Καθετί καλό και καθετί κακό έρχεται από το δικό σου νου. Είναι αδύνατον να βρεις κάτι

πέραν του νου.

- Αλλά πώς μπορεί η θεώρηση του νου να ονομαστεί κατανόηση;

- Όταν ένας μεγάλος Μποντισάτβα ερευνά βαθιά μέσα στην τέλεια σοφία,¹ αντιλαμβάνεται ότι τα τέσσερα στοιχεία² και οι πέντε σκιές³ είναι βασικά κενά και στερούνται προσωπικού εαυτού. Αντιλαμβάνεται επίσης ότι η δραστηριότητα του δικού του νου έχει δυο όψεις: αγνή και μιαρή. Μέσω της φύσης τους αυτές οι δυο νοητικές καταστάσεις είναι πάντα παρούσες. Εναλλάσσονται σαν αιτία ή αποτέλεσμα, ανάλογα με τις συνθήκες, καθώς ο αγνός νους ικανοποιείται με τις καλές πράξεις και ο μιαρός νους με τη σκέψη του κακού. Εκείνοι που δεν προσβάλλονται από τη μιαρότητα, είναι

1 Στα Σανσκριτικά *πραγκνιαπαραμιτα*. Εδώ γίνεται μια αναφορά στο *Σούτρα της Καρδιάς*.

2 Τα τέσσερα συστατικά κάθε ύλης, καθώς και του ανθρωπίνου σώματος: γη, νερό, φωτιά και αέρα.

3 Η σανσκριτική λέξη «σκάντα» υποδηλώνει τα συστατικά του νου ή μιας νοήμονος ύπαρξης. Οι πέντε σκάντα, σκιές ή συσσωρεύσεις είναι: (1) Ρουπτά, μορφή, ύλη, η φυσική μορφή που σχετίζεται με τα αισθητήρια όργανα. (2) Βεντάνα, σύλληψη, αίσθηση, η λειτουργία του νου και των αισθήσεων σε συσχετισμό με υποθέσεις και πράγματα. (3) Σανγκνιά, αντίληψη ή διάκριση, η λειτουργία του νου κατά την αντίληψη. (4) Σαμσκάρα, η λειτουργία του νου κατά τη διαδικασία της θεώρησης του όμοιου και του ανάμοιου, του καλού και του κακού, διάκριση. (5) Βιγκνιάντα, νοητική λειτουργία σχετικά με την αντίληψη και την επίγνωση, διάκριση υποθέσεων και πραγμάτων, συνείδηση.

σοφοί. Αυτοί υπερβαίνουν τη δυστυχία και δοκιμάζουν την ευδαιμονία του νιρβάνα. Όλοι οι άλλοι που παγιδεύονται από το μιαιρό νου και δεσμεύονται από το δικό τους κάρμα, είναι θνητοί. Περιπλανιούνται στις τρεις περιοχές και υποφέρουν αναρίθμητες προσβολές. Και όλα αυτά, επειδή ο ακάθαρτος νους συσκοτίζει τον πραγματικό τους εαυτό.

Το *Σούτρα των Δέκα Σταδίων*⁴ λέει: «Μέσα στο σώμα των θνητών υπάρχει η ακατάστρεφτη βουδική φύση. Σαν τον ήλιο, το φως της γεμίζει το άπειρο διάστημα. Αλλά όταν συσκοτίζεται από τα σκοτεινά νέφη των πέντε σκιών, μοιάζει σαν φως μέσα σε πιθάρι, κρυμμένο από τη θέα». Και το *Νιρβάνα Σούτρα* λέει: «Όλοι οι θνητοί έχουν τη βουδική φύση, αλλά καλύπτεται από σκοτάδι από το οποίο δεν μπορούν να ξεφύγουν. Η βουδική φύση μας είναι η επίγνωση: να έχουμε επίγνωση και να κάνουμε τους άλλους να την αποκτούν. Η πραγμάτωση της επίγνωσης είναι απελευθέρωση». Καθετί αγαθό έχει σαν ρίζα του την επίγνωση. Και από τη ρίζα της επίγνωσης αναπτύσσεται το δέντρο όλων των αρετών και ο καρπός του νιρβάνα. Μια τέτοια θεώρηση του νου, είναι κατανόηση.

- Η βουδική φύση μας και όλες οι αρετές έχουν σαν ρίζα την επίγνωση. Ποια είναι, όμως, η ρίζα της άγνοιας;

- Ο αδαής νους με τις άπειρες προσβολές, τα πάθη και τα κακά του είναι ριζωμένος στα τρία δηλητήρια: απληστία, οργή και πλάνη. Αυτές οι τρεις δηλητηριώδεις καταστάσεις του νου περιλαμβάνουν αμέτρητα κακά, όπως τα δέντρα που έχουν μόνο έναν κορμό αλλά αμέτρητα κλαδιά και φύλλα. Ωστόσο κάθε δηλητήριο δημιουργεί τόσα πολλά άλλα εκατομμύρια κακά, ώστε το παράδειγμα του δέντρου δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλη παρομοίωση.

⁴ Το Σούτρα αυτό περιγράφει λεπτομερώς τα στάδια μέσα από τα οποία περνάει ένας Μποντισάτβα στην πορεία του προς τη βουδότητα.

Τα τρία δηλητήρια υπάρχουν στα έξι αισθητήρια όργανα⁵ σαν έξι είδη συνειδήσης⁶, ή έξι κλέφτες. Αποκαλούνται «κλέφτες» επειδή μπεινοβγαίνουν μέσα από τις πύλες των αισθήσεων, λαχταρούν άπειρα αποκτήματα, βυθίζονται στο κακό και καλύπτουν την αληθινή τους ταυτότητα. Και επειδή οι θνητοί παραπλανιούνται στο σώμα και το νου από αυτά τα δηλητήρια ή κλέφτες, χάνονται στη ζωή και στο θάνατο, περιπλανιούνται στις έξι καταστάσεις ύπαρξης⁷ και υφίστανται αμέτρητες προσβολές. Οι προσβολές αυτές είναι σαν τα ποτάμια που φουσκώνουν κυλώντας σε μήκος χιλιομέτρων, εξαιτίας της συνεχούς εισροής μικρών χειμάρρων. Αλλά αν κανείς σταματήσει την πηγή τους, τα ποτάμια ξεραίνονται. Αν εκείνος που ζητάει την απελευθέρωση μπορέσει να μετατρέψει αυτά τα δηλητήρια στα τρία σύνολα εντολών⁸ και τους έξι κλέφτες στις έξι παραμίτα,⁹ τότε θα απαλλαγεί Όμως οι τρεις περιοχές¹⁰ και οι έξι καταστάσεις ύπαρξης

5 Αυτά είναι: μάτια, αυτιά, μύτη, γλώσσα, δέρμα και νους.

6 Είναι οι συνειδήσεις που σχετίζονται με τα έξι αισθητήρια όργανα.

7 Είναι οι βασικές μορφές ύπαρξης απ' όπου περνούν όλα τα όντα, μέχρις ότου φθάσουν στη φώτιση: (1) των ντεβά ή θεών, (2) των ανθρώπων, (3) των ασούρα ή κακοποιών πνευμάτων, (4) των ζώων, (5) των πεινασμένων φαντασμάτων και τέλος (6) των κολάσεων. Η ευτυχία και η δυστυχία στους κόσμους αυτούς είναι σχετικές: οι θεοί στον ουρανό ζουν μια ευτυχημένη ζωή, ενώ όσοι βρίσκονται στην κόλαση πηγαίνουν από πόνο σε πόνο. Οι ασούρα και οι άνθρωποι νιώθουν περισσότερη δυστυχία από τους θεούς, αλλά λιγότερη από τα πεινασμένα φαντάσματα και τα ζώα.

8 Το πρώτο σύνολο αφορά τους κοινούς λαϊκούς Βουδιστές, το δεύτερο αφορά τα πιο αφοσιωμένα μέλη των λαϊκών και το τρίτο αφορά τους αρχάριους μοναχούς και τις μοναχές. Το πρώτο σύνολο περιλαμβάνει πέντε εντολές: απαγόρευση φόνου, κλοπής, ακολασίας, απάτης και μέθης. Το δεύτερο σύνολο περιλαμβάνει επιπρόσθετα και εντολές ενάντια στο στολισμό του σώματος (γιρλάντες, κοσμήματα και αρώματα), στις σωματικές ανέσεις (μαλακά κρεβάτια) και στην πολυφαγία (φαγητό μετά το μεσημέρι). Το τρίτο σύνολο εντολών περιλαμβάνει και εντολές ενάντια στη διάσκέδαση και στα πλούτη. Αυτά τα σύνολα εντολών συνοψίζονται με τους τρεις όρκους. Τον πρώτο όρκο, για την αποφυγή του κακού, τον παίρνουν όλοι οι πιστοί. Τον όρκο για την καλλιέργεια της αρετής τον παίρνουν μόνο οι πιο αφοσιωμένοι λαϊκοί και τον τρίτο όρκο για την απελευθέρωση των όντων τον παίρνουν οι μοναχοί και οι μοναχές.

9 Οι έξι παραμίτα, ή αρετές, ή «μέσα για την άλλη όχθη» είναι: αγαθοεργία, ηθικότητα, καρτερικότητα, πνευματικός ζήλος, διαλογισμός και σοφία.

10 Πρόκειται για το βουδιστικό αντίστοιχο του μπραχμανικού τριπλού κόσμου: γης, ατμόσφαιρας και ουρανού. Ο βουδιστικός τριπλός κόσμος περιλαμβάνει: το *καμαντάου* ή

είναι απείρως εκτεταμένες. Πώς μπορούμε να ξεφύγουμε από τις ατέλειωτες προσβολές τους, αν το μόνο που θα κάνουμε είναι η θεώρηση του νου;

- Το κάρμα των τριών περιοχών προέρχεται από το νου και μόνο. Αν ο νους σου δεν βρίσκεται μέσα στις τρεις περιοχές, τότε θα είναι πέρα από αυτές. Οι τρεις περιοχές αντιστοιχούν στα τρία δηλητήρια: η απληστία αντιστοιχεί στην περιοχή της επιθυμίας, η οργή στην περιοχή της μορφής και η πλάνη αντιστοιχεί στην άμορφη περιοχή. Και επειδή το κάρμα που δημιουργείται από δηλητήρια μπορεί να είναι ελαφρύ ή βαρύ, αυτές οι τρεις περιοχές χωρίζονται περαιτέρω σε έξι τόπους που είναι γνωστοί σαν έξι καταστάσεις ύπαρξης.

- Και σε τι διαφέρει το κάρμα αυτών των έξι;

- Οι θνητοί που δεν κατανοούν την αληθινή μέθοδο¹¹ και εκτελούν στα τυφλά καλές πράξεις, γεννιούνται στις τρεις ανώτερες καταστάσεις ύπαρξης μέσα στις τρεις περιοχές. Και ποιες είναι αυτές οι τρεις ανώτερες καταστάσεις; Εκείνοι που εκτελούν τυφλά τις δέκα καλές πράξεις¹² και αναζητούν ανόητα την ευτυχία, γεννιούνται σαν ντεβά¹³ στην περιοχή της επιθυμίας. Εκείνοι που τηρούν τυφλά τις πέντε εντολές¹⁴ και παρασύρονται ανόητα στην αγάπη και το μίσος,

περιοχή της επιθυμίας: οι κολάσεις, οι τέσσερις ήπειροι του ανθρωπίνου και ζωικού κόσμου και οι έξι ουρανοί της ηδονής το *ρουπαντάτου* ή περιοχή της μορφής: οι τέσσερις ουρανοί του διαλογισμού και τέλος το *αρουπαντάτου* ή άμορφη περιοχή του αγνού πνεύματος: τέσσερις κενές ή άυλες καταστάσεις. Και οι τρεις περιοχές μαζί αποτελούν τα όρια της ύπαρξης.

11 Είναι η μέθοδος ή άσκηση που οδηγεί κατευθείαν στη φώτιση. Εδώ η αληθινή μέθοδος αναφέρεται στη θεώρηση του νου.

12 Οι δέκα καλές πράξεις είναι η αποφυγή των δέκα κακών πράξεων, δηλαδή του φόνου, της κλοπής, της ακολασίας, της απάτης, της συκοφαντίας, της βεβήλωσης, της κακολογίας, της φιλαργυρίας, της οργής και των λαθεμένων αντιλήψεων.

13 Οι θεοί του ουρανού, τα θεία όντα.

14 Οι πέντε εντολές αφορούν τους λαϊκούς. Είναι το πρώτο σύνολο εντολών που περιλαμβάνει τις απαγορεύσεις του φόνου, της κλοπής, της ακολασίας, της απάτης και της μέθης.

γεννιούνται σαν άνθρωποι στην περιοχή της οργής. Και εκείνοι που προσκολλώνται τυφλά στον φαινομενικό κόσμο, πιστεύουν σε λαθεμένες δοξασίες και προσεύχονται για ευλογίες, γεννιούνται σαν άσουρα¹⁵ στην περιοχή της πλάνης. Αυτές είναι οι τρεις ανώτερες καταστάσεις ύπαρξης.

Και ποιες είναι οι τρεις κατώτερες; Είναι εκείνες όπου γεννιούνται όσοι επιμένουν στις δηλητηριώδεις σκέψεις και τις κακές πράξεις. Εκείνοι που έχουν μεγαλύτερο κάρμα από απληστία, γεννιούνται σαν πεινασμένα φαντάσματα. Εκείνοι που έχουν μεγαλύτερο κάρμα από οργή, υποφέρουν στην κόλαση. Και εκείνοι που έχουν μεγαλύτερο κάρμα εξαιτίας της πλάνης, γίνονται ζώα. Αυτές οι τρεις κατώτερες καταστάσεις μαζί με τις προηγούμενες τρεις ανώτερες, αποτελούν τις έξι καταστάσεις ύπαρξης. Από όλα αυτά θα αντιληφθείς ότι κάθε κάρμα, οδυνηρό ή μη, προέρχεται από το δικό σου νου. Αν βπορείς απλώς να συγκεντρώσεις το νου σου και να υπερβείς την ψευτιά και το κακό, η δυστυχία των τριών περιοχών και των έξι καταστάσεων ύπαρξης αυτομάτως θα εξαφανιστεί. Και από τη στιγμή που θα ελευθερωθείς από τη δυστυχία, θα είσαι πραγματικά ελεύθερος.

- Όμως ο Βούδας είπε: «Μόνο αφού υπέφερα αναρίθμητες δυσκολίες επί τρία ασάνγκια κάλπα,¹⁶ πέτυχα τη φώτιση». Πώς απλώς και μόνο η θεώρηση του νου και το ξεπέραςμα των τριών δηλητηριών είναι απελευθέρωση;

- Τα λόγια του Βούδα είναι αληθινά. Αλλά τα τρία ασάνγκια κάλπα αναφέρονται στις τρεις δηλητηριώδεις καταστάσεις του νου. Αυτό που στα Σανσκριτικά ονομάζεται «ασάνγκια», σημαίνει αμέτρητος. Μέσα σε αυτές τις τρεις δηλητηριώδεις καταστάσεις του νου υπάρχουν αναρίθμητες κακές σκέψεις. Και κάθε σκέψη διαρκεί ένα κάλπα. Αυτή την απειροσύνη εννοούσε ο Βούδας με τα τρία ασάνγκια κάλπα.

15 Όντα που βρίσκονται σε σύγκρουση με τους θεούς, κακοποιοί δαίμονες.

16 Το σύμπαν έχει τρεις φάσεις: δημιουργία, διάρκεια και καταστροφή. Καθεμιά διαρκεί αμέτρητα (ασάνγκια) κάλπα ή αιώνες.

Από τη στιγμή που ο αληθινός εαυτός σου συσκοτίζεται από τα τρία δηλητήρια, πώς μπορείς να ελευθερωθείς αν δεν ξεπεράσεις τις αμέτρητες κακές σκέψεις; Οι άνθρωποι που μπορούν να μετατρέψουν τα τρία δηλητήρια της απληστίας, της οργής και της πλάνης στις τρεις απαλλαγές, λέγεται ότι περνούν μέσα από τα τρία ασάνγκια κάλπα. Αλλά οι άνθρωποι αυτής της τελευταίας εποχής¹⁷ είναι οι πιο χοντροκέφαλοι ανόητοι. Δεν καταλαβαίνουν τι εννοούσε πραγματικά ο Τατάγκατα¹⁸ με τα τρία ασάνγκια κάλπα. Λένε ότι η φώτιση επιτυγχάνεται μόνο ύστερα από ατέλειωτα κάλπα και έτσι παραπλανούν τους μαθητές με αποτέλεσμα να ξεστρατίζουν από την ατραπό προς τη βουδότητα.

Αλλά οι μεγάλοι Μποντισάτβα έφθασαν στη φώτιση, μόνο αφού τηρούσαν τα τρία σύνολα εντολών¹⁹ και ασκούσαν τις έξι παραμίτα. Τώρα εσείς λέτε στους μαθητές απλώς να παρατηρούν το νου. Πώς μπορεί κανείς να φθάσει στη φώτιση, χωρίς να τηρεί τους κανόνες της πειθαρχίας;

- Τα τρία σύνολα των εντολών προορίζονται για την αντιμετώπιση των τριών δηλητηριωδών καταστάσεων του νου. Όταν ξεπερνάς αυτά τα τρία δηλητήριά, δημιουργείς τρία σύνολα απεριόριστης αρετής. Σύνολο σημαίνει «συνένωση πραγμάτων» - στην περίπτωση αυτή, τις αναρίθμητες καλές σκέψεις του νου σου. Και οι έξι παραμίτα στοχεύουν στον εξαγνισμό των έξι αισθήσεων. Αυτά που στα Σανσκριτικά ονομάζονται «παραμίτα», εσύ θα τα ονόμαζες «φθάσιμο στην άλλη όχθη».²⁰ Εξαγνίζοντας τις έξι αισθήσεις από τη σκόνη του

17 Η πρώτη περίοδος μιας βουδικής εποχής διαρκεί πεντακόσια χρόνια, μετά από τη διέλευση της οποίας η κατανόηση της ορθής δοξασίας αρχίζει να παρακμάζει. Η δεύτερη περίοδος διαρκεί χίλια χρόνια, όπου η κατανόηση της δοξασίας παρακμάζει ακόμα περισσότερο. Η τρίτη και τελευταία περίοδος, η διάρκεια της οποίας είναι ακαθόριστη, βλέπει την τελική εξαφάνιση του μηνύματος του Βούδα.

18 Ένα όνομα με το οποίο ο Βούδας αναφέρεται στον εαυτό του. Ο Ταταγκατά είναι η εκδήλωση του Βούδα στον κόσμο: το σώμα του είναι το σώμα της μεταμόρφωσης ή Νιρμανακάγια, σαν αντίθετο προς το σώμα της ανταμοιβής ή Σαμπογκακάγια και το αληθινό σώμα ή Νταρμακάγια.

19 Τις εντολές για τους λαϊκούς, τους ευσεβείς πιστούς και τους μοναχούς.

20 Οι έξι παραμίτα ή αρετές παρομοιάζονται με μια βάρκα που μεταφέρει τους ανθρώπους

κόσμου, οι παραμίτα σε μεταφέρουν μέσα από τον Ποταμό της Προβολής στην Όχθη της Φώτισης.

- Σύμφωνα με τα Σούτρα, τα τρία σύνολα εντολών είναι: «Ορκίζομαι να θέσω ένα τέλος σε κάθε κακό. Ορκίζομαι να καλλιεργήσω κάθε αρετή. Και ορκίζομαι να απελευθερώσω όλα τα όντα». Τώρα εσείς λέτε ότι είναι μόνο για τον έλεγχο των τριών δηλητηριωδών καταστάσεων του νου. Αυτό δεν έρχεται σε αντίθεση με το νόημα των γραφών;

- Τα Σούτρα του Βούδα είναι αληθινά. Όταν πριν από πολλά χρόνια αυτός ο μεγάλος Μποντισάτβα καλλιεργούσε το σπόρο της φώτισης, πήρε αυτούς τους τρεις όρκους για να αντιμετωπίσει τα τρία δηλητήρια. Ακολουθώντας τις ηθικές απαγορεύσεις για να αντιμετωπίσει το δηλητήριο της απληστίας, ορκίστηκε να θέσει ένα τέλος σε κάθε κακό. Ασκώντας το διαλογισμό για να αντιμετωπίσει το δηλητήριο της οργής, ορκίστηκε να καλλιεργήσει όλες τις αρετές. Και ασκώντας τη σοφία για να αντιμετωπίσει το δηλητήριο της πλάνης, ορκίστηκε να απελευθερώσει όλα τα όντα. Επειδή επέμεινε στις τρεις αυτές αγνές πρακτικές - της ηθικής, του διαλογισμού και της σοφίας - μπόρεσε να ξεπεράσει τα τρία δηλητήρια και να φθάσει στη φώτιση. Ξεπερνώντας τα τρία δηλητήρια, εξαφάνισε καθετί αμαρτωλό και έτσι έθεσε ένα τέλος στο κακό. Τηρώντας τα τρία σύνολα εντολών, έκανε μόνο το καλό και έτσι καλλιέργησε κάθε αρετή. Θέτοντας ένα τέλος στο κακό και καλλιεργώντας όλες τις αρετές, ολοκλήρωσε όλες τις πρακτικές, ευεργέτησε τον εαυτό του και τους άλλους και έτσι ελευθέρωσε όλα τα όντα.

Πρέπει να αντιληφθείς ότι η πρακτική που καλλιεργείς δεν υπάρχει ξέχωρα από το νου σου. Αν ο νους σου είναι αγνός, και οι βουδικές χώρες είναι αγνές. Τα Σούτρα λένε: «Αν ο νους τους είναι ακάθαρτος,

στην άλλη όχθη. Οι Βουδιστές θεωρούν την αγαθοεργία σαν την κενότητα, χωρίς την οποία μια βάρκα δεν μπορεί να επιπλεύσει' η ηθικότητα είναι η καρίνα' η καρτερικότητα είναι το κύτος' ο πνευματικός ζήλος είναι το κατάρτι' ο διαλογισμός είναι το πανί και η σοφία είναι η λαγουδέρα.

τα όντα είναι ακάθαρτα. Αν ο νους τους είναι αγνός, τα όντα είναι αγνά». Και επίσης: «Για να φθάσεις στη βουδική χώρα, εξάγνισε το νου σου. Όσο ο νους σου γίνεται αγνός και η βουδική χώρα γίνεται αγνή». Έτσι όταν ξεπερνιούνται οι τρεις δηλητηριώδεις καταστάσεις του νου, τα τρία σύνολα των εντολών αυτομάτως πραγματώνονται.

- Όμως τα Σούτρα λένε ότι οι έξι παραμίτα είναι: αγαθοεργία, ηθικότητα, καρτερικότητα, πνευματικός ζήλος, διαλογισμός και σοφία. Τώρα εσείς λέτε ότι οι παραμίτα α να φέρονται στον εξαγνισμό των αισθήσεων. Τι εννοείτε με αυτό; Και γιατί ονομάζονται «μεταφορικά μέσα»;

- «Καλλιέργεια των παραμίτα» σημαίνει εξαγνισμός των έξι αισθήσεων μέσω της υπερνίκησης των έξι κλεφτών. Η εκδίωξη του κλέφτη του ματιού μέσω της εγκατάλειψης του ορατού κόσμου, είναι αγαθοεργία. Η απομάκρυνση του κλέφτη του αυτιού μέσω της μη ακοής των ήχων, είναι ηθικότητα. Η υπόταξη του κλέφτη της μύτης μέσω εξίσωσης όλων των οσμών /ος ουδέτερων, είναι καρτερικότητα. Ο έλεγχος του κλέφτη του στόματος μέσω καθυπόταξης της επιθυμίας της γεύσης, του επαίνου και της εξήγησης, είναι πνευματικός ζήλος. Η καταστολή του κλέφτη του σώματος μέσω αδιαφορίας για την αίσθηση της αφής, είναι διαλογισμός. Και ο δαμασμός του κλέφτη του νου μέσω μη υποχώρησης στις πλάνες αλλά εμμονής στην εγρήγορση, είναι σοφία. Αυτές οι έξι παραμίτα είναι μεταφορικά μέσα σαν τις βάρκες και τις σχεδίες, μεταφέρουν τα όντα στην άλλη όχθη. Γι' αυτό ονομάζονται «μέσα».

- Όταν, όμως, ο Σακιαμούνι²¹ ήταν Μποντισάτβα, κατανάλωσε τρεις κούπες μεγάλα και έξι κουτάλες χυλό²² πριν φθάσει στη

21 Το όνομα της φυλής του Βούδα ήταν Σάκγια. Μούνι σημαίνει σοφός. Επομένως Σακιαμούνι σημαίνει ο Σοφός των Σάκγια. Το οικογενειακό του όνομα ήταν Γκαουταμά και το προσωπικό του όνομα ήταν Σινάρτα.

22 Αφού ακολούθησε τον ασκητισμό αρκετά χρόνια, ο Βούδας έσπασε τη νηστεία του και ήπιε το χυλό από γάλα που του πρόσφερε η Νανταμπάλα, η κόρη ενός βοσκού. Όταν τον ήπιε, κάθισε κάτω από ένα δέντρο και αποφάσισε να μη σηκωθεί, αν δεν φθάσει στη

φώτιση. Αν έπρεπε να πιει γάλα πριν να δοκιμάσει τον καρπό της βουδότητας, πώς είναι δυνατόν η απλή θεώρηση του νου να οδηγήσει στη βουδότητα;

- Αυτό που λες είναι σωστό. Έτσι έφθασε στη φώτιση. Έπρεπε να πιεί γάλα, πριν μπορέσει να γίνει Βούδας. Αλλά υπάρχουν δυο είδη γάλακτος. Εκείνο που ήπие ο Σακυαμούνι δεν ήταν συνηθισμένο ακάθαρτο γάλα, αλλά αγνό νταρ-μικό γάλα. Οι τρεις κούπες, ήταν τα τρία σύνολα των εντολών. Και οι έξι κουτάλες ήταν οι έξι παραμίτα. Όταν ο Σακυαμούνι έφθασε στη φώτιση, αυτό έγινε επειδή ήπие το αγνό νταρμικό γάλα και έτσι γεύθηκε τον καρπό της βουδότητας. Το να λέμε ότι ο Τατάγκατα ήπие το κοσμικό παρασκεύασμα του βρώμικου γάλακτος της αγελάδας, είναι η χειρότερη συκοφαντία. Εκείνος που είναι πραγματικά έτσι, ο ακατάστρεφτος, ο αμόλυντος νταρμικός εαυτός, παραμένει παντοτινά απαλλαγμένος από τις κοσμικές προσβολές. Γιατί θα χρειαζόταν να πιεί ακάθαρτο γάλα, για να ικανοποιήσει την πείνα ή τη δίψα του;

Τα Σούτρα λένε: «Αυτό το βόδι δεν ζει στα υψίπεδα, ούτε στις πεδιάδες. Δεν τρώει σπόρους ή άχυρα. Και δεν βόσκει με τις αγελάδες. Το σώμα αυτού του βοδιού έχει το χρώμα του γυαλιστερού χρυσού». Το βόδι αναφέρεται στον Βαϊροτσάνα.²³ Εξαιτίας της μεγάλης ευσπλαχνίας του για όλα τα όντα, παράγει μέσα στο αγνό νταρμικό σώμα του το έξοχο νταρμικό γάλα των τριών συνόλων των εντολών και των έξι παραμίτα, για να θρέψει όλους εκείνους που ζητούν την απελευθέρωση. Το αγνό γάλα ενός τέτοιου αληθινά αγνού βοδιού, όχι μόνο επέτρεψε στον Τατάγκατα να φθάσει στη φώτιση, αλλά επίσης είναι σε θέση να κάνει κάθε ον ιου το πίνει να φθάσει στην ανυπέρβλητη, πλήρη φώτιση.²⁴

φώτιση.

23 Ο Βαϊροτσάνα είναι ο Μεγάλος Ήλιος που ενσωματώνει τον νταρμικό εαυτό ή το αληθινό σώμα του Βούδα. Επομένως ο Βαϊροτσάνα αποτελεί την κεντρική μορφή του πάνθεου των πέντε Ντιάνι Βουδών, που περιλαμβάνει τον Ακσόμπγια στην Ανατολή, τον Ρατνασμπχάβα στο Νότο, τον Αμιτάμπχα στη Δύση και τον Αμογκασίντι στο Βορρά.

24 *Ανουτάρα-σαμγιάκ-σαμπόντι*, ο στόχος κάθε Μποντισάτβα.

- Σε όλα τα Σούτρα ο Βούδας λέει στους θνητούς ότι μπορούν να φθάσουν στη φώτιση εκτελώντας άξια έργα, όπως είναι η ανέγερση μοναστηριών, η κατασκευή αγαλμάτων, το κάψιμο λιβανιών, το σκόρπισμα λουλουδιών, το άναμμα λυχνιών, η άσκηση κατά τις έξι περιόδους της ημέρας και της νύκτας,²⁵ η περιφορά γύρω από στούπα,²⁶ η τήρηση των νηστειών και η λατρεία. Αλλά αν η θεώρηση του νου περιλαμβάνει όλες τις άλλες μεθόδους, τότε τέτοια έργα όπως αυτά θα είναι περιττά.

- Τα Σούτρα του Βούδα περιέχουν αμέτρητες μεταφορές. Επειδή οι θνητοί έχουν ρηχή διάνοια και δεν καταλαβαίνουν κάτι βαθύ, ο Βούδας χρησιμοποίησε το απτό για να περιγράψει το λεπτοφυές. Οι άνθρωποι που αναζητούν ευλογίες εστιαζόμενοι στον εξωτερικό κόσμο αντί στην εσωτερική καλλιέργεια, επιχειρούν να πετύχουν το αδύνατο.

Αυτό που ονομάζεις μοναστήρι στα σανσκριτικά λέγεται *σανγκαράμα*, που σημαίνει τόπος αγνότητας. Εκείνος που αρνείται την είσοδο στα τρία δηλητήρια και κρατάει αγνές τις πύλες των αισθήσεων, το σώμα και το νου ήρεμο και τέλος καθαρό το εσωτερικό και το εξωτερικό, αυτός κτίζει ένα μοναστήρι.

Η κατασκευή αγαλμάτων αναφέρεται σε όλες τις μεθόδους που ακολουθούν εκείνοι που αναζητούν τη φώτιση. Η λεπτοφυής μορφή του Τατάγκατα δεν μπορεί να αναπαραχθεί σε μέταλλο. Εκείνοι που αναζητούν τη φώτιση θεωρούν το σώμα τους σαν φούρνο, το Ντάρμα σαν φωτιά, τη σοφία σαν τεχνίτη και τα τρία σύνολα εντολών με τις έξι παραμίτα σαν καλούπι. Αυτοί λιώνουν και καθαρίζουν την αληθινή βουδική φύση μέσα τους και την χύνουν στο καλούπι που έχουν φτιάξει μέσω των κανόνων της πειθαρχίας. Δρώντας σε πλήρη

25 Δηλαδή πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ, μεσάνυχτα και ξημέρωμα.

26 Κάθε φυσικό ανάχωμα του εδάφους, ή οικοδόμημα που χτίζεται πάνω από τον τάφο, τα λείψανα ή τις γραφές κάποιου Βούδα. Η περιφορά γύρω από το στούπα γίνεται προς την κατεύθυνση των δεικτών του ρολογιού, ενώ ο δεξιός ώμος είναι πάντα στραμμένος προς το στούπα.

συμφωνία με τη διδασκαλία του Βούδα, δημιουργούν αναμφίβολα): να τέλειο αντίγραφο. Το αιώνιο, υπέρτατο σώμα δεν υπόκειται στις συνθήκες ή στη φθορά. Αν αναζητάς την Αλήθεια, αλλά δεν ξέρεις πώς να φτιάξεις ένα τέτοιο αντίγραφο, τότε τι θα χρησιμοποιήσεις στη θέση του;

Όσο για το κάψιμο λιβανιού δεν σημαίνει το συνηθισμένο υλικό λιβάνι, αλλά το λιβάνι του ασύλληπτου Ντάρμα, που με το άρωμά του διώχνει μακριά κάθε ρυπαρότητα, άγνοια και τις κακές πράξεις. Υπάρχουν πέντε είδη τέτοιου ντχαρμικού λιβανιού.²⁷ Πρώτον, το λιβάνι της ηθικότητας, που σημαίνει την απάρνηση του κακού και την καλλιέργεια της αρετής. Δεύτερον, το λιβάνι του διαλογισμού, που σημαίνει βαθιά πίστη στο Μαχαγιάνα με αμετακίνητη απόφαση. Τρίτον, το λιβάνι της σοφίας, που σημαίνει ενατένιση σώματος και νου, μέσα και έξω. Τέταρτον, το λιβάνι της απελευθέρωσης, που σημαίνει διάλυση των δεσμών της άγνοιας. Και πέμπτον, το λιβάνι της τέλειας γνώσης, που σημαίνει να έχεις συνεχώς επίγνωση και ποτέ να μην εμποδίζεσαι. Αυτά τα πέντε είναι τα πιο πολύτιμα είδη λιβανιού και πολύ ανώτερα από οτιδήποτε έχει να προσφέρει ο κόσμος.

Όταν ο Βούδας βρισκόταν στον κόσμο είπε στους μαθητές του να ανάβουν αυτά τα πολύτιμα λιβάνια με το πυρ της επίγνωσης, σαν μια προσφορά προς τους Βούδες των δέκα κατευθύνσεων. Αλλά σήμερα οι άνθρωποι δεν κατανοούν το αληθινό νόημα του Τατάγκατα . Χρησιμοποιούν τη συνηθισμένη φλόγα για να ανάψουν υλικά λιβάνια από σανταλόξυλο ή κέδρο και προσεύχονται για κάποια μελλοντική ευλογία που ποτέ δεν έρχεται.

Το ίδιο ισχύει και για την «προσφορά λουλουδιών». Αναφέρεται στην έκφραση του Ντάρμα, στο σκόρπισμα των λουλουδιών της αρετής, προκειμένου να ευεργετηθούν άλλοι και να δοξαστεί ο αληθινός εαυτός. Αυτά τα άνθη της αρετής ύμνησε ο Βούδας. Διαρκούν παντοτινά και ποτέ δεν μαραίνονται. Και εκείνος που σκορπίζει τέτοια άνθη, δρέπει άπειρες ευλογίες. Αν νομίζεις ότι ο

27 Τα πέντε είδη λιβανιού αντιστοιχούν στα πέντε χαρακτηριστικά του σώματος του Ταταγκάτα.

Τατάγκατα ήθελε οι άνθρωποι να βλάπτουν τα φυτά κόβοντας τα άνθη τους, κάνεις λάθος. Εκείνοι που τηρούν τις εντολές δεν βλάπτουν καμιά από τις μυριάδες μορφές ζωής του ουρανού και της γης. Αν βλάψεις κάποιον από λάθος, υποφέρεις γι' αυτό. Αλλά εκείνοι που σκόπιμα παραβαίνουν τις εντολές βλάπτοντας τους ζωντανούς για χάρη μελλοντικών ευλογιών, υποφέρουν ακόμα περισσότερο. Γιατί αφήνουν τις μελλοντικές ευλογίες να μετατρέπονται σε θλίψη;

Όσο για την «αιώνια λυχνία», αντιπροσωπεύει την τέλεια επίγνωση. Παρομοιάζοντας το φωτισμό της επίγνωσης με εκείνον της λυχνίας, αυτοί που ζητούν την απελευθέρωση θεωρούν το σώμα τους σαν λυχνία, το νου σαν φυτίλι, την αύξηση της πειθαρχίας σαν λάδι και τη δύναμη της σοφίας σαν φλόγα. Ανάβοντας αυτή τη λυχνία της τέλει επίγνωσης, διώχνουν το σκοτάδι και την πλάνη. Και μεταβιβάζοντας αυτό το Ντάρμα σε άλλους, είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν μια λυχνία για να ανάψουν χιλιάδες άλλες. Και επειδή αυτές οι λυχνίες ανάβουν επίσης αμέτρητες λυχνίες, το φως τους διαρκεί αιώνια.

Πριν από πολλά χρόνια υπήρχε ένας Βούδας που λεγόταν Ντιπανκάρ, ²⁸ ή «Καντηλανάφτης». Αυτό έχει το ίδιο νόημα. Αλλά οι ανόητοι δεν κατανοούν τις μεταφορές του Τατχαγκάτα. Επιμένουν στην πλάνη και προσκολλώνται στο υλικό ανάβουν λυχνίες με το κοινό λάδι και νομίζουν ότι φωτίζοντας το εσωτερικό των κτιρίων, ακολουθούν τη διδασκαλία του Βούδα. Πόσο ανόητο! Το φως που εκπέμπει ένας Βούδας από μια μπούκλα ²⁹ ανάμεσα στα φρύδια του, μπορεί να φωτίσει αμέτρητους κόσμους. Μια λυχνία λαδιού δεν έχει καμιά αξία. Ή μήπως δεν συμφωνείς;

Η «άσκηση κατά τις έξι περιόδους της ημέρας και της νύκτας»

28 Ο Σακυαμούνι συνάντησε τον Βούδα Ντιπανκάρ στο τέλος του δεύτερου ασάνγκια κάλπα και του πρόσφερε γαλάζιους λωτούς. Τότε ο Ντιπανκάρ προφήτευσε τη μελλοντική φώτιση του Σακυαμούνι. Ο Ντιπανκάρ εμφανίζεται κάθε φορά που ένας Βούδας κηρύττει τον Ντάρμα του *Σούτρα του Λωτού*.

29 Ένα από τα τριάντα δυο ευοίωνα σημάδια του Βούδα είναι μια μπούκλα ανάμεσα στα φρύδια του που εκπέμπει ακτίνες φωτός.

σημαίνει τη συνεχή καλλιέργεια της φώτισης στις έξι αισθήσεις και τη διατήρηση κάθε μορφής επίγνωσης. Ούτε για μια στιγμή χαλάρωση του ελέγχου των έξι αισθήσεων αυτό εννοείται με την «άσκηση κατά τις έξι περιόδους».

Όσο για την «περιφορά γύρω από στούπα», το στούπα είναι το σώμα και ο νους. Όταν η επίγνωση περιτρέχει το σώμα και το νου χωρίς διακοπή, αυτό ονομάζεται περιφορά γύρω από στούπα. Οι σοφοί του παρελθόντος ακολουθούσαν αυτό το μονοπάτι ως το νιρβάνα. Αλλά σήμερα οι άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν το νόημα. Αντί να κοιτάζουν προς τα μέσα, επιμένουν να κοιτάζουν προς τα έξω. Χρησιμοποιούν το υλικό τους σώμα για να περπατούν γύρω από μερικά στούπα. Και το συνεχίζουν μέρα-νύκτα, φθειρόμενοι άσκοπα χωρίς ποτέ να φθάνουν πιο κοντά στον πραγματικό εαυτό.

Το ίδιο ισχύει και για την «τήρηση της νηστείας». Είναι άχρηστη, εκτός και κατανοείς το πραγματικό της νόημα. Νηστεία σημαίνει να ρυθμίζεις: να ρυθμίζεις το σώμα και το νου έτσι, ώστε να μην περισπώνται ούτε να ταράσσονται. Τήρηση σημαίνει να ακολουθείς: να ακολουθείς τους κανόνες της πειθαρχίας σύμφωνα με το Ντάρμα. Νηστεία σημαίνει να φυλάγεις από τις έξι έλξεις³⁰ στον εξωτερικό κόσμο και τα τρία δηλητήρια στον εσωτερικό και να προσπαθείς μέσω της ενατένισης να εξαγνίσεις το σώμα και το νου.

Επίσης η νηστεία περιλαμβάνει πέντε είδη τροφής. Πρώτον, υπάρχει η ικανοποίηση από το Ντάρμα. Δεύτερον, υπάρχει η αρμονία στο διαλογισμό. Είναι η αρμονία του σώματος και του νου που προέρχεται από το γεγονός ότι βλέπεις μέσα από το υποκείμενο και το αντικείμενο. Τρίτον, υπάρχει η επίκληση των Βουδών με το στόμα και το νου. Τέταρτον, υπάρχει η απόφαση, η απόφαση να αναζητήσεις την αρετή είτε περπατάς, είτε στέκεσαι, κάθεσαι ή ξαπλώνεις. Και πέμπτον, υπάρχει η ελευθερία: ελευθερία του νου από την κοσμική μόλυνση. Αυτά τα πέντε είδη τροφής, είναι η τροφή της νηστείας. Ένα άτομο που δεν τρώει αυτές τις πέντε αγνές τροφές, κάνει λάθος αν

30 Πάνω στις έξι έλξεις προσκολλώνται οι έξι αισθήσεις.

νομίζει ότι νηστεύει.

Επίσης από τη στιγμή που θα σταματήσεις να τρως την τροφή της πλάνης, αν την αγγίξεις ξανά, χαλάς τη νηστεία σου. Και από τη στιγμή που θα την σπάσεις, δεν θα δρέψεις ευλογίες από αυτήν. Ο κόσμος είναι γεμάτος από παραπλανημένα άτομα που δεν το κατανοούν. Βυθίζουν το σώμα και το νου τους σε όλων των ειδών τα κακά. Αφήνουν αχαλίνωτα τα πάθη τους και δεν νιώθουν ντροπή. Και όταν σταματούν να τρώνε τη συνηθισμένη τροφή, αυτό το αποκαλούν νηστεία. Πόσο ανόητο!

Το ίδιο ισχύει και για τη λατρεία. Πρέπει να καταλάβεις το νόημα και να προσαρμοστείς στις συνθήκες. Το νόημα περιλαμβάνει τη δράση και τη μη δράση. Όποιος το κατανοεί, αυτός ακολουθεί το Ντάρμα.

Λατρεία σημαίνει σεβασμός και ταπεινότητα. Αν μπορείς να εξαλείψεις τις κακές επιθυμίες και να τρέφεις καλές σκέψεις, έστω και αν δεν φαίνεται τίποτε, αυτό είναι λατρεία. Αυτή η μορφή λατρείας είναι η αληθινή μορφή.

Ο Μπαγκαβάν³¹ ήθελε οι κοσμικοί άνθρωποι να θεωρούν ότι η λατρεία εκφράζει ταπεινότητα και υποταγή του νου. Γι' αυτό δίδασκε να υποκλίνονται σε ένδειξη σεβασμού, ώστε να επιτρέπουν στο εξωτερικό να εκφράζει το εσωτερικό, να εναρμονίζουν την ουσία με τη μορφή. Εκείνοι που δεν καταφέρνουν να καλλιεργήσουν το εσωτερικό νόημα και αντιθέτως εστιάζονται στην εξωτερική έκφραση, ποτέ δεν παύουν να βυθίζονται στην άγνοια, στο μίσος και στο κακό, εξαντλούμενοι μάταια. Μπορούν να ξεγελάσουν τους άλλους με τη στάση του σώματος, χωρίς να νιώθουν ντροπή μπροστά στους σοφούς ούτε ματαιοδοξία μπροστά στους θνητούς, αλλά ποτέ δεν θα καταφέρουν να ξεφύγουν από τον Τροχό, πολύ λιγότερο δεν θα καταφέρουν να αποκτήσουν κάποια χάρη.

- Όμως στο Σούτρα του Λουτρού³² αναφέρεται: «Εκτελώντας την

31 Μπαγκαβάν σημαίνει «Κύριος» και είναι ένας από τους δέκα τίτλους του Βούδα. Το κινέζικο αντίστοιχο είναι «Κοσμοτιμημένος».

32 Το Σούτρα αυτό αναφέρεται στη χάρη που αποκτούν οι μοναχοί από την τέλεση του

πράξη του λουτρού οι μοναχοί δέχονται απεριόριστες ευλογίες». Αυτό φαίνεται να είναι ένα παράδειγμα όπου μέσω μιας εξωτερικής πράξης αποκτάται χάρη. Πώς σχετίζεται αυτό με τη θεώρηση του νου;

- Εδώ το λουτρό των μοναχών δεν αναφέρεται στο πλύσιμο κάποιου απτού πράγματος. Όταν ο Βούδας κήρυξε το *Σούτρα του Λουτρού* ήθελε οι μαθητές του να θυμούνται τον ντάρμα του καθαρισμού. Γι' αυτό χρησιμοποίησε μια καθημερινή φροντίδα για να μεταδώσει το αληθινό νόημα, το οποίο το διατύπωσε στην εξήγησή του σχετικά με τη χάρη από τις επτά προσφορές. Από αυτές τις επτά η πρώτη είναι το καθαρό νερό, η δεύτερη είναι η φωτιά, η τρίτη είναι το σαπούνι, η τέταρτη είναι τα κλαδάκια ιτιάς, η πέμπτη είναι η αγνή στάχτη, η έκτη είναι οι αλοιφές και η έβδομη είναι το ρούχο ³³ Το πρώτο, το νερό, είναι η ηθικότητα που διώχνει κάθε υπερβολή, όπως το καθαρό νερό διώχνει κάθε βρωμιά. Το δεύτερο είναι η σοφία, που διαπερνάει υποκείμενο και αντικείμενο, ακριβώς όπως η φωτιά ζεσταίνει το νερό. Το τρίτο είναι η διάκριση, που απαλλάσσει από τις κακές συνήθειες, ακριβώς όπως το σαπούνι διώχνει τη βρωμιά. Το τέταρτο είναι η συνέπεια, που καθαρίζει τις πλάνες, ακριβώς όπως τα κλαδάκια ιτιάς καθαρίζουν την αναπνοή. Το πέμπτο είναι η αληθινή πίστη, που διαλύει όλες τις αμφιβολίες, ακριβώς όπως το τρίψιμο του σώματος με αγνή στάχτη εμποδίζει την ασθένεια. Το έκτο είναι η υπομονή, που κατανικάει την αντίσταση και την ατυχία, ακριβώς όπως οι αλοιφές μαλακώνουν το δέρμα. Και το έβδομο είναι η ντροπή, που επανορθώνει τις κακές πράξεις, ακριβώς όπως το ρούχο καλύπτει ένα άσχημο σώμα. Αυτά τα επτά αντιπροσωπεύουν το αληθινό νόημα του Σούτρα. Όταν ο Βούδας κήρυξε αυτό το Σούτρα μιλούσε στους διορατικούς οπαδούς του Μαχαγιάνα και όχι σε στενόμυαλους

λουτρού.

33 Αυτό είναι ένα από τρία ενδύματα που φορούν οι μοναχοί. Το εσωτερικό ένδυμα φοριέται για να προστατεύσει από την επιθυμία. Ο μανδύας με τις επτά πτυχές φοριέται για να προστατεύσει από την οργή. Το επίσημο ένδυμα των είκοσι επτά πτυχών, φοριέται ενάντια στην πλάνη.

ανθρώπους με θολή όραση. Δεν είναι παράξενο που οι άνθρωποι σήμερα δεν καταλαβαίνουν.

Το λουτρό είναι το σώμα. Όταν ανάβεις τη φωτιά της σοφίας, ζεσταίνεις το καθαρό νερό των εντολών και πλένεις την αληθινή βουδική φύση μέσα σου- με αυτές τις επτά πρακτικές αυξάνεις την αρετή σου. Οι μοναχοί εκείνης της εποχής είχαν αντιληπτικότητα. Κατανόησαν το νόημα του Βούδα. Ακολούθησαν τη διδασκαλία του, τελειοποίησαν την αρετή τους και γεύθηκαν τον καρπό της βουδότητας. Αλλά σήμερα οι άνθρωποι δεν μπορούν να εμβραθύνουν σε αυτά τα πράγματα. Χρησιμοποιούν κοινό νερό για να πλύνουν ένα φυσικό σώμα και νομίζουν ότι ακολουθούν το Σούτρα. Αλλά κάνουν λάθος.

Η αληθινή βουδική φύση μας δεν έχει μορφή. Και η σκόνη των προσβολών δεν έχει μορφή. Πώς είναι δυνατόν οι άνθρωποι να χρησιμοποιούν κοινό νερό για να πλύνουν ένα άυλο σώμα; Δεν μπορεί να γίνει. Πότε επιτέλους θα αφυπνιστούν; Για να καθαρίσεις ένα τέτοιο σώμα, πρέπει να το αντιληφθείς. Από τη στιγμή που η ακαθαρσία και η βρωμιά προέρχονται από την επιθυμία, πολλαπλασιάζονται μέχρις ότου σε καλύψουν ολόκληρο μέσα και έξω. Αλλά αν προσπαθήσεις να πλύνεις αυτό το σώμα σου, θα πρέπει να το τρίβεις μέχρι να εξαφανιστεί, χωρίς να μπορέσει να καθαριστεί. Γι' αυτό πρέπει να αντιληφθείς ότι εκείνο που εννοούσε ο Βούδας δεν ήταν το να πλένεις κάτι εξωτερικό.

- Τα Σούτρα λένε ότι εκείνος που με όλη του την καρδιά επικαλείται τον Βούδα, είναι βέβαιο πως θα ξαναγεννηθεί στο Δυτικό Παράδεισο.³⁴ Αφού αυτή η πύλη οδηγεί στη βουδότητα, γιατί να αναζητούμε την απελευθέρωση μέσω της θεώρησης του νου;

- Αν πρόκειται να επικαλεσθείς τον Βούδα, πρέπει να το κάνεις

34 Ο Δυτικός Παράδεισος ονομάζεται επίσης και Αγνή Χώρα. Εκεί προΐσταται ο Βούδας Αμιτάμπα, ένας από τους πέντε Ντιγάνι Βούδες, που συνδέεται με τη Δύση. Η επίκληση του Αμιτάμπα εξασφαλίζει στον αφοσιωμένο την επαναγέννηση στην Αγνή Χώρα. Από τη στιγμή που θα ξαναγεννηθούν εκεί οι αφοσιωμένοι, δεν δυσκολεύονται να κατανοήσουν τον Ντάρμα και να φθάσουν στην απελευθέρωση.

σωστά. Αν δεν κατανοήσεις τι σημαίνει επίκληση, θα κάνεις λάθος. Και αν κάνεις λάθος, ποτέ δεν θα φθάσεις πουθενά.

«Βούδας» σημαίνει επίγνωση: επίγνωση του σώματος και του νου που εμποδίζει να εμφανιστεί σ' αυτά το κακό. «Επίκληση» σημαίνει να επαναφέρεις στο νου σου, να φέρνεις σταθερά στο νου σου τους κανόνες της πειθαρχίας και να τους ακολουθείς με όλη σου τη δύναμη. Αυτό εννοείται με την επίκληση. Η επίκληση έχει σχέση με τη σκέψη και όχι με τα λόγια. Αν χρησιμοποιείς μια παγίδα για να πιάσεις ψάρια, από τη στιγμή που θα το πετύχεις, ξεχνάς την παγίδα. Και αν χρησιμοποιείς λόγια για να βρεις το νόημα, από τη στιγμή που θα το βρεις, μπορείς να ξεχάσεις τα λόγια.

Για να επικαλεσθείς το όνομα του Βούδα, πρέπει να κατανοήσεις τον ντάρμα της επίκλησης. Αν δεν υπάρχει στο νου σου, το στόμα σου ψάλλει ένα κενό όνομα. Όσο θα βασανίζεσαι από τα τρία δηλητήρια ή από σκέψεις του εαυτού σου, ο παραπλανημένος νους σου θα σε εμποδίζει να δεις τον Βούδα και απλώς θα κάνεις μάταιο κόπο. Ψαλμός και επίκληση απέχουν υπερβολικά μεταξύ τους. Ο ψαλμός γίνεται με το στόμα. Η επίκληση γίνεται με το νου. Και επειδή η επίκληση έρχεται από το νου, γι' αυτό ονομάζεται πύλη προς την επίγνωση. Ο ψαλμός εστιάζεται στο στόμα και εμφανίζεται σαν ήχος. Αν, ενώ αναζητάς το νόημα, προσκολλάσαι στα φαινόμενα, δεν πρόκειται να βρεις τίποτε. Έτσι οι σοφοί του παρελθόντος καλλιεργούσαν τη σιωπηλότητα και όχι την ομιλία.

Ο νους είναι πηγή όλων των αρετών. Και αυτός ο νους είναι η ανώτερη από όλες τις δυνάμεις. Η αιώνια ευδαιμονία του νιρβάνα προέρχεται από τον ατάραχο νου. Η επαναγέννηση στις τρεις περιοχές προέρχεται από το νου. Ο νους είναι η πύλη προς κάθε κόσμο και ο νους είναι το πέρασμα για την άλλη όχθη. Εκείνοι που γνωρίζουν πού βρίσκεται η πύλη, δεν ανησυχούν για το πέρασμά της.

Οι άνθρωποι τους οποίους συναντώ σήμερα, είναι επιφανειακοί. Θεωρούν τη χάρη σαν κάτι που έχει μορφή. Σπαταλούν τα πλούτη τους και σκοτώνουν πλάσματα της ξηράς και της θάλασσας. Ανόητα ασχολούνται με την κατασκευή αγαλμάτων και στούπα, λέγοντας στους άλλους να σωριάζουν ξύλα και τούβλα και να βάφουν αυτό

γαλάζιο και το άλλο πράσινο. Μολύνουν το σώμα και το νου, βλάπτουν τον εαυτό τους και παραπλανούν τους άλλους. Και δεν γνωρίζουν αρκετά, ώστε να ντρέπονται. Πώς είναι ποτέ δυνατόν να φωτιστούν; Βλέπουν κάτι απτό και αμέσως προσκολλώνται. Αν τους μιλήσεις για το άμορφο, στέκουν βουβοί και συγχυσμένοι. Άπληστοι στις μικρές χαρές αυτού του κόσμου, παραμένουν τυφλοί στη μεγάλη δυστυχία που πρόκειται να έλθει. Τέτοιοι μαθητές φθείρονται μάταια. Στρεφόμενοι από το αληθινό στο απατηλό, δεν μιλούν παρά μόνο για τις μελλοντικές ευλογίες.

Αν μπορείς απλώς να συγκεντρώσεις το εσωτερικό φως του νου και να παρατηρήσεις την εξωτερική του φώτιση, θα εκδιώξεις τα τρία δηλητήρια και θα διώξεις τους έξι κλέφτες μια για πάντα. Και χωρίς προσπάθεια θα αποκτήσεις αναρίθμητες αρετές, τελειότητες και πύλες προς την αλήθεια. Η θεώρηση του κοσμικού και η παρατήρηση του λεπτοφυούς είναι ακριβώς εδώ μπροστά σου. Η πραγμάτωση μπορεί να γίνει τώρα. Γιατί να ανησυχείς για τα γεράματα; Αλλά η αληθινή πύλη είναι κρυμμένη και δεν μπορεί να αποκαλυφθεί. Αναφέρθηκα απλώς ακροθιγώς στη θεώρηση του νου.

* * *

ΤΟ ΧΕΙΜΑΡΡΩΔΕΣ ΚΗΡΥΓΜΑ

Ο Μποντιντάρμα είπε:

- Οτιδήποτε υπάρχει στους τρεις κόσμους προέρχεται από το νου.³⁵
Γι' αυτό οι Βούδες³⁶ του παρελθόντος και του μέλλοντος διδάσκουν
από νου σε νου, χωρίς να ασχολούνται με τους ορισμούς.³⁷

Ο Χουέι-κο ρώτησε:

- **Αν, όμως, δεν τον ορίζουν, τότε τι εννοούν με το νου;**

- Εσύ ρωτάς. Αυτός είναι ο δικός σου νους. Εγώ απαντώ. Αυτός είναι ο δικός μου νους. Αν δεν είχα νου, πώς θα μπορούσα να απαντήσω; Αν δεν είχες νου, πώς θα μπορούσες να ρωτήσεις; Αυτό που ρωτάει, είναι ο νους σου. Κατά τη διάρκεια αναρίθμητων κάλπα³⁸ οτιδήποτε κάνεις, οτιδήποτε είσαι, αυτό είναι ο αληθινός νους, ο αληθινός Βούδας. Η φράση «Ο νους είναι ο Βούδας»,³⁹ σημαίνει το ίδιο πράγμα.

35 Γίνεται εδώ μια αναφορά στο στίχο του *Αβαταμσάκα Σούτρα*. «Οι τρεις περιοχές είναι μονάχα ένας νους».

36 Η απουσία ορισμών στη μεταβίβαση του Ντάρμα είναι το βασικό χαρακτηριστικό του Ζεν Βουδισμού. Δεν σημαίνει αναγκαστικά χωρίς λόγια, αλλά μάλλον χωρίς περιορισμούς στον τρόπο μεταβίβασης. Μια χειρονομία είναι εξίσου καλή με μια διάλεξη.

37 Ο Βουδισμός δεν δέχεται μόνο έναν Βούδα, αλλά αμέτρητους. Άλλωστε κάθε άνθρωπος διαθέτει τη βουδική φύση. Υπάρχει ένας Βούδας σε κάθε κόσμο, όπως υπάρχει επίγνωση στην κάθε σκέψη. Η μόνη αναγκαία προϋπόθεση για τη βουδότητα είναι η πλήρης επίγνωση

38 Είναι η περίοδος από τη δημιουργία έως την καταστροφή ενός κόσμου, ένας αιώνας.

39 Κάποτε ένας μοναχός ρώτησε τον Ντα Μέι (το όνομα σημαίνει Μεγάλο Δαμάσκηνο) τι τον διδάξε ο δάσκαλός του, ο Μα Τζόου. «Αυτός ο νους είναι ο Βούδας», αποκρίθηκε ο Ντα Μέι. Ο μοναχός παρατήρησε: «Σήμερα ο Μα Τζόου διδάσκει το αντίθετο, ότι αυτός ο νους δεν είναι ο Βούδας». Ο Ντα Μέι απάντησε: «Ας λέει ότι αυτός ο νους δεν είναι Βούδας. Για μένα αυτός ο νους είναι Βούδας». Όταν ο Μα Τζόου έμαθε αυτή τη συνομιλία, σχολίασε: «Το δαμάσκηνο ωρίμασε», δηλαδή ο Ντα Μέι ήταν ώριμος, φωτισμένος.

Πέρα από το νου δεν πρόκειται να βρεις άλλον Βούδα. Το να αναζητήσεις τη φώτιση⁴⁰ ή το νιρβάνα⁴¹ πέρα από το νου, είναι αδύνατον.

Με το νου εννοούμε την πραγματικότητα της ίδιας σου της φύσης,⁴² την απουσία αιτίας και αποτελέσματος. Ο νους σου είναι το νιρβάνα. Ίσως να νομίζεις ότι μπορείς να βρεις έναν Βούδα ή τη φώτιση σε κάποιο μέρος έξω από το νου, αλλά δεν υπάρχει τέτοιος τόπος.

Το να προσπαθείς να βρεις τον Βούδα ή τη φώτιση, είναι σαν να προσπαθείς να πιάσεις το χώρο. Ο χώρος έχει όνομα, αλλά δεν έχει μορφή. Δεν είναι κάτι που μπορείς να το πιά-σεις, ή να το αφήσεις. Και ασφαλώς δεν μπορείς να το συλλάβεις. Έξω από το νου δεν πρόκειται να δεις ποτέ έναν Βούδα. Ο Βούδας είναι αποτέλεσμα του νου σου. Γιατί να τον αναζητάς έξω από σένα;

Οι Βούδες του παρελθόντος και του μέλλοντος δεν μίλησαν παρά μόνο για το νου. Ο νους είναι ο Βούδας και ο Βούδας είναι ο νους. Πέρα από το νου δεν υπάρχει Βούδας και πέρα από τον Βούδα δεν υπάρχει νους. Αν νομίζεις ότι υπάρχει Βούδας πέραν του νου, πού είναι αυτός; Δεν υπάρχει Βούδας πέραν του νου, γιατί λοιπόν να φανταστούμε έναν; Όσο αυταπατάσαι, δεν μπορείς να γνωρίσεις τον

40 Όταν ο νους ελευθερώνεται από την πλάνη λέγεται ότι είναι γεμάτος φως, όπως η σελήνη που δεν σκιάζεται από τα σύννεφα. Έτσι το φωτισμένο άτομο φθάνει στο νιρβάνα και δεν υφίσταται επαναγέννηση, γιατί η φώτιση βάζει τέλος στο κάρμα. Η ικανότητα της ακοής είναι πιο πρωτόγονη, αλλά η όραση είναι η συνηθισμένη πηγή γνώσης του ανθρώπου. Εξ' αυτού και η χρήση των παρομοιώσεων. Ωστόσο στα Σούτρα αναφέρονται και κόσμοι όπου οι Βούδες διδάσκουν μέσω της αίσθησης της όσφρησης.

41 Οι πρώτοι Κινέζοι μεταφραστές χρησιμοποίησαν περίπου σαράντα κινέζικες λέξεις πριν τελικώς εγκαταλείψουν την προσπάθεια και μεταγράψουν απλώς τη σανσκριτική λέξη *νιρβάνα*, η οποία στην κυριολεξία σημαίνει *απουσία πνοής*. Οι περισσότεροι άνθρωποι το ταυτίζουν με το θάνατο, αλλά για τους Βουδιστές το νιρβάνα σημαίνει απουσία σκέψης και συλλογισμού, που αντιπροσωπεύεται από την αναπνοή.

42 Στα Σανσκριτικά *σβαμπάβα*, αυτός που είναι έτσι αφ' εαυτού. Ο σβαμπάβα είναι ουσιαστικά αγνός και καθαρός, δεν κερδίζει τίποτε όταν αφυπνίζεται, ούτε χάνει τίποτε όταν βρίσκεται κάτω από πλάνη. Δεν είναι κάποιο είδος «εγώ», ούτε κάποιο είδος ουσίας ή χαρακτηριστικού που υπάρχει μέσα ή έξω από τα φαινόμενα. Στερείται χαρακτηριστικών, ακόμα και αυτού της κενότητας, και όμως καθορίζει την πραγματικότητα.

αληθινό νου σου. Όσο περιορίζεσαι από μια μορφή χωρίς ζωή, δεν είσαι ελεύθερος. Αν δεν με πιστεύεις, το να εξαπατάς τον εαυτό σου δεν πρόκειται να βοηθήσει. Αυτό το λάθος δεν το κάνει ο Βούδας. Όμως οι άνθρωποι ξεγελιούνται. Δεν αντιλαμβάνονται ότι ο νους τους είναι ο Βούδας. Διαφορετικά δεν θα γύρευαν τον Βούδα έξω από το νου τους.

Οι Βούδες δεν σώζουν Βούδες. Αν χρησιμοποιείς το νου σου για να αναζητήσεις τον Βούδα, δεν θα τον δεις. Όσο αναζητάς τον Βούδα κάπου αλλού, ποτέ δεν θα αντιληφθείς ότι ο νους σου είναι ο Βούδας. Μην χρησιμοποιείς τον Βούδα για να λατρεύεις τον Βούδα. Και μην χρησιμοποιείς το νου για να επικαλεσθείς τον Βούδα.⁴³ Οι Βούδες δεν απαγγέλλουν Σούτρα.⁴⁴ Οι Βούδες δεν τηρούν εντολές,⁴⁵ ούτε παραβιάζουν τους κανόνες. Οι Βούδες δεν τηρούν, ούτε παραβιάζουν τίποτε. Δεν κάνουν καλό ή κακό.

Για να βρεις τον Βούδα, πρέπει να γνωρίσεις τη δική σου φύση.⁴⁶ Όποιος αντιλαμβάνεται τη φύση του, είναι Βούδας. Αν δεν μπορείς να αντιληφθείς τη φύση σου, η επίκληση των Βουδών, η απαγγελία των Σούτρα, η τέλεση προσφορών και η τήρηση των εντολών είναι όλα άχρηστα. Η επίκληση των Βουδών δημιουργεί καλό κάρμα- η απαγγελία των Σούτρα δημιουργεί καλή μνήμη- η τήρηση των

43 Η επίκληση του Βούδα περιλαμβάνει τόσο τον οραματισμό της μορφής, όσο και την επανάληψη του ονόματος. Συνήθως η επίκληση γίνεται προς τον Βούδα Αμιτάμπα, τον Βούδα του Απειρου Φωτός. Η ένθερμη επίκλησή του εξασφαλίζει στους αφοσιωμένους την επαναγέννηση στο Δυτικό Παράδεισο, όπου λέγεται ότι η φωτίση είναι πολύ πιο εύκολο να επιτευχθεί απ' ό,τι σε αυτόν τον κόσμο.

44 Σούτρα σημαίνει «σχοινί», και ένα σούτρα δένει τα λόγια του Βούδα. Τα Σούτρα είναι τα κηρύγματα του Βούδα και αποτελούν μια από τις δώδεκα διαιρέσεις του Μαχαγιανικού Κανόνα.

45 Η βουδιστική πρακτική της ηθικότητας περιλαμβάνει αρκετές απαγορεύσεις: για τους λαϊκούς είναι συνήθως πέντε, για τους μοναχούς 250 και για τις μοναχές από 350 έως 500 εντολές.

46 Ονομάζεται *νταρμάτα* ή «βουδική φύση» ή «αυτοφύση». Αυτή είναι το αληθινό αλλά και το ψεύτικο σώμα μας. Το αληθινό μας σώμα δεν υπόκειται σε γέννηση ή θάνατο, εμφάνιση ή εξαφάνιση, αλλά το απατηλό σώμα βρίσκεται σε συνεχή αλλαγή. Όταν βλέπουμε τη φύση μας, η φύση βλέπει τον εαυτό της, επειδή πλάνη και επίγνωση δεν διαφέρουν.

εντολών εξασφαλίζει μια καλή επαναγέννηση και η τέλεση προσφορών οδηγεί σε μελλοντικές ευλογίες - αλλά αυτά δεν είναι ο Βούδας.

Αν δεν κατανοείς τον εαυτό σου, θα πρέπει να βρεις έναν δάσκαλο για να φθάσεις στο βαθύτερο νόημα της ζωής και του θανάτου.⁴⁷ Αλλά αν δεν βλέπει τη δική του φύση, το άτομο αυτό δεν θα είναι δάσκαλος. Ακόμα και αν μπορεί να απαγγείλει από μνήμης τον Δωδεκαπλό Κανόνα,⁴⁸ δεν μπορεί να ξεφύγει από τον Τροχό της Γέννησης και του Θανάτου⁴⁹ Υποφέρει στους τρεις κόσμους, χωρίς ελπίδα ανακούφισης.

Κάποτε ο μοναχός Αγαθό Άστρο⁵⁰ ήταν ικανός να απαγγέλει από μνήμης ολόκληρο τον Κανόνα. Αλλά δεν ξέφυγε από τον Τροχό, επειδή δεν μπόρεσε να αντιληφθεί τη φύση του. Αν αυτό συνέβη στο Αγαθό Άστρο, τότε οι άνθρωποι σήμερα που απαγγέλουν λίγα Σούτρα και Σάστρα⁵¹ και νομίζουν ότι αυτό είναι το Ντάρμα, θα πρέπει να είναι ανόητοι. Αν δεν κατανοήσεις το νου σου, η απαγγελία όλων αυτών των κειμένων είναι άχρηστη.

Για να βρεις τον Βούδα το μόνο που έχεις να κάνεις είναι να

17.0 Βούδας εγκατέλειψε το σπίτι του για να βρει μια διέξοδο από τον Τροχό της Ζωής και του Θανάτου. Όποιος τον ακολουθεί, πρέπει να κάνει το ίδιο.

48 Οι δώδεκα υποδιαιρέσεις του Μαχαγιανικού Κανόνα είναι: (1) *Σούτρα*, ή ομιλίες του Βούδα (2) *Γκέγια*, ή έμμετρα κομμάτια (3) *Γκάτα*, ψαλμοί ή ποιήματα (4) *Νιντάνα*, σούτρα γραμμένα κατά παραγγελία ή εξαιτίας ορισμένων γεγονότων (5) *Τζατάκα*, ιστορίες των προηγούμενων ενσαρκώσεων του Βούδα (6) *Ιπιβριτά-κα*, διηγήσεις (7) *Αντιμπούτα-ντάρμα*, θαύματα (8) *Αβαντάνα*, παραβολές, ιστορίες, παρομοιώσεις (9) *Ουπαντέσα*, αναλύσεις μέσω ερωτήσεων και απαντήσεων (10) *Ουντάνα*, αυτοσχέδιες ή αζήτητες ομιλίες (11) *Βαίπούλγια*, εκτεταμένες αναλύσεις και (12) *Βιακαράνα*, προφητικές φώτισης.

49 Ο ατέλειωτος γύρος της επαναγέννησης από τον οποίο ξεφεύγουν μόνο οι Βούδες.

50 Στο *Νιρβάνα Σούτρα* το Αγαθό Άστρο λέγεται ότι ήταν ένας από τους τρεις γιούς του Σακιμουίνι, ο οποίος όπως ο αδελφός του Ραχούλα, έγινε μοναχός. Ήταν σε θέση να επαναλαμβάνει και να ερμηνεύει ολόκληρη την ιερή φιλολογία της εποχής του και νόμιζε ότι είχε φθάσει στο νιρβάνα. Αλλά όταν η καρμική χάρη αυτής της επίτευξης τελείωσε, μεταφέρθηκε με το σώμα του στην κόλαση της αιώνιας δυστυχίας.

51 Σούτρα είναι οι ομιλίες του Βούδα. Σάστρα είναι οι αναλύσεις των σπουδαιότερων μαθητών.

κατανοήσεις τη δική σου φύση. 11 φύση σου είναι ο Βούδας. Βούδας είναι εκείνος που είναι ελεύθερος: ελεύθερος από επιδιώξεις, ελεύθερος από φροντίδες. Αν δεν και αγνοείς τη φύση σου και τριγυρίζεις όλη μέρα ψάχνοντας κάπου αλλού, ποτέ δεν θα βρεις τον Βούδα. Η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρχει τίποτε για να βρεις. Αλλά για να φθάσεις σε αυτή την κατανόηση χρειάζεσαι έναν δάσκαλο και πρέπει να αγωνιστείς, ώστε να μπορέσεις να καταλάβεις. Η ζωή και ο θάνατος είναι σημαντικά. Μην τα υφίστασαι μάταια. Δεν κερδίζεις τίποτε εξαπατώντας τον εαυτό σου. Ακόμα και αν έχεις βουνά από πολύτιμους λίθους και πλήθος υπηρέτες όσοι οι κόκκοι άμμου του ποταμού Γάγγη, τα βλέπεις μόνο όσο έχεις τα μάτια σου ανοιχτά. Αλλά τι γίνεται όταν τα μάτια σου κλείσουν; Πρέπει, λοιπόν, να αντιληφθείς ότι καθετί που βλέπεις είναι ένα όνειρο ή μια πλάνη.

Αν δεν βρεις σύντομα έναν δάσκαλο, θα ζήσεις μάταια σε αυτή τη ζωή. Είναι αλήθεια ότι έχεις βουδική φύση. Αλλά χωρίς τη βοήθεια ενός δασκάλου, δεν θα την γνωρίσεις ποτέ. Μόνο ένας στο εκατομμύριο φθάνει στη φώτιση χωρίς τη βοήθεια δασκάλου.

Αν, όμως, από τις συγκυρίες των συνθηκών κάποιος κατανοήσει τι εννοούσε ο Βούδας, τότε αυτός δεν χρειάζεται δάσκαλο. Ένα τέτοιο άτομο διαθέτει μια έμφυτη επίγνωση ανώτερη από καθετί που έχει διδαχθεί. Αλλά αν δεν είσαι ευλογημένος με αυτό τον τρόπο, μελέτησε σκληρά και μέσω της καθοδήγησης θα καταλάβεις.

Οι άνθρωποι που δεν καταλαβαίνουν και νομίζουν ότι μπορούν να τα καταφέρουν χωρίς μελέτη, δεν διαφέρουν από κείνες τις παραπλανημένες ψυχές που δεν μπορούν να ξεχωρίσουν το άσπρο από το μαύρο.⁵² Διακηρύσσοντας ψευδώς τον Μπουνταντάρμα, τέτοια άτομα στην πραγματικότητα βλασφημούν τον Βούδα και υπονομεύουν το Ντάρμα. Κάνουν κήρυγμα όπως θα έκαναν επίκληση για βροχή. Αλλά το κήρυγμά τους είναι κήρυγμα διαβόλου,⁵³ όχι

52 Εδώ γίνεται μια αναφορά στην προσπάθεια σύνδεσης του Βουδισμού με τον Κομφουκισμό ή τον Ταοισμό, η οποία ξεκίνησε από μια σχετική μελέτη του Χουέι-λιν γραμμένη το 435 μ.Χ.

53 Οι Βουδιστές, όπως και οι οπαδοί άλλων πίστεων, δέχονται μια κατηγορία όντων που

Βούδα. Ο δάσκαλός τους είναι ο Βασιλιάς των δαιμόνων και μαθητές τους είναι οι οπαδοί του διαβόλου. Οι παραπλανημένοι άνθρωποι που ακολουθούν μια τέτοια καθοδήγηση, βυθίζονται χωρίς να το θέλουν όλο και πιο βαθιά μέσα στον Ωκεανό της Γέννησης και του Θανάτου.

Αν δεν έχουν κατανοήσει τη δική τους φύση, πώς μπορούν να αυτοαποκαλούνται Βούδες; Είναι απλώς ψεύτες που ξεγελούν και παρασύρουν άλλους να εισέλθουν στην περιοχή των δαιμόνων. Αν δεν έχουν κατανοήσει τη φύση τους, το κήρυγμα του Δωδεκαπλού Κανόνα δεν είναι παρά κήρυγμα δαιμόνων. Συνδέονται με τον Μάρα και όχι με τον Βούδα. Αφού είναι ανίκανοι να ξεχωρίσουν το άσπρο από το μαύρο, πώς μπορούν να ξεφύγουν από τη γέννηση και το θάνατο;

Όποιος κατανοεί τη φύση του, είναι Βούδας. Όποιος δεν την κατανοεί, είναι θνητός. Αλλά αν μπορείς να βρεις τη βουδική φύση σου ξέχωρα από τη θνητή σου φύση, τότε πού βρίσκεται αυτή; Η θνητή μας φύση είναι η βουδική μας φύση. Πέρα από τη φύση αυτή δεν υπάρχει Βούδας. Ο Βούδας είναι η φύση μας. Δεν υπάρχει Βούδας ξέχωρα από τη φύση μας. Ούτε υπάρχει φύση ξέχωρα από τον Βούδα.

- Ας υποθέσουμε, όμως, ότι δεν μπορώ να δω τη φύση μου. Μπορώ και πάλι να φθάσω στη φώτιση επικαλούμενος τους Βούδες, απαγγέλοντας τα Σούτρα, κάνοντας προσφορές, τηρώντας τις εντολές, ασκώντας τη λατρεία, ή κάνοντας καλές πράξεις;

- Όχι δεν μπορείς.

- Γιατί όχι;

- Αν πετύχεις κάτι, θα είναι εξαρτημένο, θα είναι καρμικό. Θα καταλήξει σε ανταπόδοση. Θα στρέφει τον Τροχό. Και όσο υπόκεισαι στη γέννηση και στο θάνατο, ποτέ δεν θα φθάσεις στη φώτιση. Για να πετύχεις τη φώτιση, πρέπει να κατανοήσεις τη δική σου φύση. Αν δεν

μοναδικός σκοπός τους είναι να παρασύρουν τους μελλοντικούς Βούδες. Αυτές οι λεγεώνες των δαιμόνων οδηγούνται από τον Μάρα, τον οποίο ο Βούδας νίκησε τη νύκτα της φώτισής του.

την κατανόησής, όλη αυτή η συζήτηση σχετικά με την αιτία και το αποτέλεσμα είναι δίχως νόημα. Οι Βούδες δεν κάνουν ανοησίες. Ο Βούδας είναι ελεύθερος από κάρμα, ⁵⁴ ελεύθερος από αιτία και αποτέλεσμα. Το να πούμε ότι αυτός πετυχαίνει οτιδήποτε, είναι σαν να τον συκοφαντούμε. Τι θα μπορούσε να πετύχει; Ακόμα και η εστίαση πάνω στο νου, σε μια δύναμη, μια κατανόηση ή μια άποψη είναι αδύνατη για έναν Βούδα. Ο Βούδας δεν είναι μονόπλευρος. Η φύση του νου του είναι βασικό κενή, δεν είναι αγνή ούτε μη αγνή. Είναι ελεύθερος από άσκηση και πραγμάτωση. Είναι ελεύθερος από αιτίες και αποτελέσματα.

Ο Βούδας δεν τηρεί τις εντολές. Δεν κάνει καλό ή κακό. Ο Βούδας δεν είναι δραστήριος ή αδρανής. Ο Βούδας είναι κάποιος που δεν κάνει τίποτε, κάποιος που δεν μπορεί ούτε να εστιάσει το νου του στον Βούδα. Ο Βούδας δεν είναι Βούδας. Μην σκέφτεσαι τους Βούδες. Αν δεν καταλαβαίνεις για ποιο πράγμα μιλάω, ποτέ δεν θα γνωρίσεις το δικό σου νου.

Όσοι δεν κατανοούν τη δική τους φύση και νομίζουν ότι μπορούν να ασκήσουν συνεχώς τη μη σκέψη, είναι ψεύτες και ανόητοι. Πέφτουν μέσα στην άβυσσο. Είναι σαν μεθυσμένοι. Δεν μπορούν να ξεχωρίσουν το καλό από το κακό. Αν σκοπεύεις να ακολουθήσεις μια τέτοια πρακτική, πρέπει πρώτα να κατανοήσεις τη δική σου φύση πριν μπορέσεις να βάλεις ένα τέλος στη λογική σκέψη. Είναι αδύνατον να φθάσεις στη φώτιση, χωρίς να κατανοήσεις τη φύση σου.

Επίσης υπάρχουν άλλοι που κάνουν όλων των ειδών τις κακές πράξεις, υποστηρίζοντας ότι δεν υπάρχει κάρμα. Αυτοί έχουν πέσει στην πλάνη να νομίζουν ότι αφού το καθετί είναι κενό, τότε το να κάνεις το κακό δεν είναι λάθος. Τέτοια άτομα πέφτουν μέσα σε μια κόλαση ατέλειωτου σκοτούς, χωρίς ελπίδα απελευθέρωσης. Εκείνοι

54 Κάρμα είναι η αντιστοιχία του φυσικού νόμου της αιτίας και του αποτελέσματος, που περιλαμβάνει τις πράξεις του σώματος, της ομιλίας και του νου. Όλες οι πράξεις στρέφουν τον Τροχό της Επαναγέννησης και καταλήγουν στη δυστυχία. Ακόμα και μια καλή πράξη στρέφει τον Τροχό. Ο σκοπός της βουδιστικής μεθόδου είναι να ξεφύγει κανείς από τον Τροχό, να θέσει ένα τέλος στο κάρμα και όχι να πετύχει μια καλύτερη επαναγέννηση.

που είναι συνετοί, δεν ακολουθούν μια τέτοια αντίληψη.

- Αλλά αν η κάθε μας κίνηση, η κάθε κατάσταση ή οτιδήποτε συμβαίνει είναι νους, τότε γιατί δεν βλέπουμε αυτόν το νου όταν το σώμα ενός ατόμου πεθαίνει;

- Ο νους είναι συνεχώς παρών. Απλώς δεν τον βλέπεις.

- Αν ο νους είναι παρών, τότε γιατί δεν τον βλέπουμε;

- Ονειρεύεσαι ποτέ;

- Βεβαίως.

- Όταν ονειρεύεσαι, είσαι εσύ ο ίδιος;

- Ναι, είμαι εγώ ο ίδιος.

- Αυτά που λες και κάνεις είναι κάτι διαφορετικό από σένα;

- Όχι, δεν είναι.

- Αν δεν είναι κάτι διαφορετικό, τότε εκείνο το σώμα είναι το πραγματικό σου σώμα και εκείνο το σώμα είναι ο νους σου. Αυτός ο νους, κατά τη διάρκεια των άναρχων αναριθμητών κάλπα ποτέ δεν άλλαξε. Ποτέ δεν έζησε, ούτε πέθανε δεν εμφανίστηκε ούτε εξαφανίστηκε δεν αυξήθηκε ούτε μειώθηκε. Δεν είναι αγνός ή μη αγνός, καλός ή κακός, περασμένος ή μελλοντικός. Δεν είναι αληθινός ή ψεύτικος. Δεν είναι αρσενικός ή θηλυκός. Δεν εμφανίζεται σαν μοναχός ή λαϊκός, σαν πρεσβύτερος ή αρχάριος, σαν σοφός ή ανόητος, σαν φωτισμένος ή θνητός. Δεν αγωνίζεται για πραγμάτωση και δεν υπόκειται σε κανένα κάρμα. Δεν έχει δύναμη, ούτε μορφή. Είναι σαν το διάστημα. Δεν μπορείς να τον αποκτήσεις, ούτε μπορείς να τον χάσεις. Οι κινήσεις του δεν μπορούν να εμποδιστούν από βουνά, ποτάμια ή βράχια. Οι ακατανίκητες δυνάμεις του διαπερνούν το Βουνό των Πέντε Σκάντα⁵⁵ και διασχίζουν τον Ποταμό του Σαμσάρα.⁵⁶

55 Η σανσκριτική λέξη *σκάντα* υποδηλώνει τα συστατικά του νου ή μιας νοήμονος ύπαρξης. Οι πέντε *σκάντα* ή συσσωρεύσεις είναι: (1) *Ρουπά* ή μορφή (2) *Βεντάνα* ή αίσθηση (3) *Σανγκνιά*, ή αντίληψη (4) *Σαμσάρα*, ή διάκριση και (5) *Βιγκνιάνα*, ή συνείδηση.

56 Η λέξη *σαμσάρα* που στην κυριολεξία σημαίνει «συνεχής ροή», υποδηλώνει τον κύκλο

Κανένα κάρμα δεν μπορεί να εμποδίσει αυτό το αληθινό σώμα. Αλλά αυτός ο νους είναι λεπτοφυής και πολύ δύσκολα διακρίνεται. Δεν είναι ίδιος με τον αισθαντικό νου. Ο καθένας επιθυμεί να δει αυτό το νου, και εκείνοι που κινούν τα χέρια και τα πόδια τους μέσω του φωτός του είναι τόσο αναρίθμητοι όσο οι κόκκοι άμμου του ποταμού Γάγγη. Όμως, αν τους ρωτήσεις, δεν μπορούν να στο εξηγήσουν. Είναι σαν μαριονέτες. Είναι δικός τους για να τον χρησιμοποιήσουν. Γιατί, λοιπόν, δεν τον βλέπουν;

Ο Βούδας είπε ότι οι άνθρωποι παραπλανιούνται. Αυτός είναι ο λόγος που όταν δρουν πέφτουν μέσα στον Ποταμό της Ατέλειωτης Επαναγέννησης. Και όταν προσπαθούν να βγουν, απλώς βυθίζονται ακόμα περισσότερο. Όλα αυτά επειδή δεν κατανοούν τη φύση τους. Αν οι άνθρωποι δεν παραπλανιούνται, γιατί να αναζητούν κάτι που βρίσκεται ακριβώς μπροστά τους; Κανένας τους δεν κατανοεί την κίνηση των ιδίων των χεριών και των ποδιών του. Ο Βούδας δεν έκανε λάθος. Οι παραπλανημένοι άνθρωποι δεν γνωρίζουν ποιοι είναι. Αυτή η αλήθεια που τόσο δύσκολα κατανοείται, είναι γνωστή μόνο στον Βούδα και σε κανέναν άλλο. Μόνο οι σοφοί κατανοούν αυτόν το νου, το νου που ονομάζεται νταρμική φύση, το νου που ονομάζεται απελευθέρωση. Ούτε η ζωή ούτε ο θάνατος εμποδίζουν αυτόν το νου. Τίποτε δεν μπορεί να τον εμποδίσει. Ονομάζεται επίσης Ανεμπόδιστος Τατάγκατα,⁵⁷ Ακατανόητος, Ιερός Εαυτός, Αθάνατος, Μέγας Σοφός. Τα ονόματά του διαφέρουν, αλλά όχι και η ουσία του. Και οι Βούδες επίσης διαφέρουν, αλλά κανένας τους δεν εγκαταλείπει το δικό του νου.

Η ικανότητα του νου είναι απεριόριστη και οι εκδηλώσεις του ανεξάντλητες. Το να βλέπεις με τα μάτια σου, να ακούς ήχους με τα αυτιά σου, να οσμίζεσαι μυρωδιές με τη μύτη σου, να γεύεσαι γεύσεις με τη γλώσσα σου, κάθε κίνηση ή κατάσταση, όλα είναι νους. Κάθε

της θνητότητας, την ατέλειωτη ροή της γέννησης και του θανάτου.

57 Τατάγκατα είναι ένας από τους ανώτερους τίτλους του Βούδα. Ο Τατάγκατα αποτελεί την εκδήλωση του Βούδα στον κόσμο, το σώμα της μεταμόρφωσής του, και είναι αυτός που διδάσκει τον Ντάρμα.

στιγμή, που η γλώσσα δεν μπορεί να περιγράψει, αυτός είναι ο νους σου.

Τα Σούτρα λένε: «Οι μορφές του Τατάγκκατα είναι ατέλειωτες. Το ίδιο και η επίγνωσή του». Η ατέλειωτη ποικιλία των μορφών οφείλεται στο νου. Η ικανότητά του να διακρίνει τα πράγματα, όποια κι αν είναι η κίνηση ή η κατάστασή τους, είναι η επίγνωσή του. Αλλά ο νους δεν έχει μορφή και η επίγνωσή του δεν έχει όριο. Γι¹ αυτό έχει ειπωθεί: «Οι μορφές του Τατάγκκατα είναι ατέλειωτες. Το ίδιο και η επίγνωσή του».

Το υλικό σώμα που αποτελείται από τα τέσσερα στοιχεία⁵⁸ είναι πηγή προβλημάτων. Το υλικό σώμα υπόκειται στη γέννηση και στο θάνατο. Αλλά το αληθινό σώμα υπάρχει χωρίς να υπάρχει, γιατί το αληθινό σώμα ενός Τατάγκκατα ποτέ δεν αλλάζει. Τα Σούτρα λένε: «Οι άνθρωποι πρέπει να αντιληφθούν ότι η βουδική φύση είναι κάτι που είχαν από πάντα». Μόνο ο Κασιάπα⁵⁹ αντιλήφθηκε τη δική του φύση.

Η φύση μας είναι ο νους. Και ο νους είναι η φύση μας. Η φύση αυτή είναι ίδια με το νου όλων των Βουδών. Οι Βούδες του παρελθόντος και του μέλλοντος μεταβιβάζουν απλώς αυτό το νου. Πέρα από το νου δεν υπάρχει πουθενά Βούδας. Αλλά οι παραπλανημένοι άνθρωποι δεν αντιλαμβάνονται ότι ο νους είναι ο Βούδας. Συνεχίζουν να τον αναζητούν έξω από τον εαυτό τους. Δεν σταματούν ποτέ να επικαλούνται ή να λατρεύουν τους Βούδες και αναρωτιούνται «Πού είναι ο Βούδας;» Μην παρασύρεσαι σε τέτοιες πλάνες. Γνώρισε μονάχα το νου σου. Εκτός από το νου σου δεν υπάρχει άλλος Βούδας. Τα Σούτρα λένε: «Καθετί που έχει μορφή, είναι μια πλάνη». Επίσης λένε: «Όπου βρίσκεσαι, εκεί υπάρχει ο Βούδας». Ο νους σου είναι ο Βούδας. Μην χρησιμοποιείς τον Βούδα για να λατρεύσεις τον Βούδα.

Ακόμα και αν εμφανιστεί ξαφνικά μπροστά σου ένας Βούδας ή ένας

58 Τα τέσσερα στοιχεία είναι: γη, νερό, φωτιά και αέρας.

59 Ονομάζεται επίσης και Μαχακασυάπα. Ήταν ένας από τους πιο διάσημους μαθητές του Βούδα. Όταν ο Βούδας έπιασε και σήκωσε ένα λουλούδι, ο Κασυάπα ήταν ο μόνος που κατανόησε την κίνησή του και σαν απάντηση χαμογέλασε. Έτσι θεωρείται ότι άρχισε η μεταβίβαση του νου.

Μποντισάτβα,⁶⁰ δεν υπάρχει ανάγκη ευλαβικότητας. Ο δικός μας νους είναι κενός και δεν περιέχει τέτοιες μορφές. Εκείνοι που προσκολλώνται στις εμφανίσεις, είναι δαίμονες. Απομακρύνονται από την Ατραπό. Γιατί να λατρεύουμε πλάνες δημιουργημένες από το νου; Εκείνοι που λατρεύουν, δεν γνωρίζουν και όσοι γνωρίζουν, δεν λατρεύουν. Με τη λατρεία πέφτεις κάτω από τη γοητεία των δαιμόνων. Το τονίζω αυτό, γιατί φοβάμαι ότι δεν το έχεις αντιληφθεί. Η βασική φύση ενός Βούδα δεν έχει τέτοια μορφή. Μην το ξεχνάς αυτό, ακόμα κι αν εμφανιστεί κάτι ασυνήθιστο. Μην το αποδέχεσαι, μην το φοβάσαι, μην αμφιβάλλεις ότι ο νους σου είναι βασικά αγνός. Πού θα μπορούσε να υπάρχει χώρος για μια τέτοια μορφή; Επίσης όταν εμφανίζονται πνεύματα, δαίμονες ή θεία όντα,⁶¹ να μην νιώθεις ούτε σεβασμό ούτε φόβο. Ο νους είναι βασικά κενός. Όλες οι εμφανίσεις είναι πλάνες. Μην προσκολλάσαι στις εμφανίσεις.

Αν οραματιστείς έναν Βούδα, έναν Ντάρμα ή έναν Μποντισάτβα⁶² και νιώσεις σεβασμό γι' αυτούς, προσδένεσαι στην περιοχή των θνητών. Αν ζητάς την άμεση κατανόηση, μην προσκολλάσαι σε καμιά απολύτως εμφάνιση- μόνο έτσι θα πετύχεις. Δεν έχω άλλη συμβουλή. Τα Σούτρα λένε: «Όλες οι εμφανίσεις είναι πλάνες». Δεν έχουν σταθερή ύπαρξη, ούτε καθορισμένη μορφή. Είναι παροδικές. Μην προσκολλάσαι στις εμφανίσεις και έτσι θα έχεις νου ίδιο με του Βούδα. Τα Σούτρα λένε: «Εκείνος που είναι ελεύθερος από όλες τις μορφές, είναι Βούδας».

- Αν είναι έτσι, τότε γιατί να μην λατρεύουμε τους Βούδες και τους

60 Ο Μποντισάτβα είναι το ανώτερο ιδανικό του Μαχαγιανικού Βουδισμού. Σε αντίθεση με τον Άρχατ, που ασχολείται με την επιδίωξη της δικής του απελευθέρωσης, ο Μποντισάτβα συνδέει την απελευθέρωσή του με εκείνη των άλλων όντων, επειδή κατανοεί ότι όλα τα όντα έχουν την ίδια βουδική φύση.

61 Διάφορες τάξεις όντων: τα πνεύματα είναι ασώματα όντα. Στους δαίμονες περιλαμβάνονται οι διάφοροι θεοί του ουρανού (ντεβά), της θάλασσας (ναγκά) και της ξηράς (γιάκσα). Στα θεία όντα περιλαμβάνεται ο Ίντρα, ο Κύριος των τριάντα τριών ουρανών και ο Μπράχμα, ο Κύριος της Δημιουργίας.

62. Ο Βούδας, το Ντάρμα και η Σάμγκα, αυτά τα τρία αποτελούν τη Βουδιστική Καταφυγή, ή το Τριπλό Κόσμημα. Ντάρμα είναι η διδασκαλία του Βούδα. Σάμγκα είναι το Τάγμα των πιστών μοναχών.

Μποντισιάτβα;

- Οι διάβολοι και οι δαίμονες έχουν τη δύναμη της εκδήλωσης. Μπορούν να δημιουργήσουν τη μορφή ενός Μποντισιάτβα με κάθε είδους εμφάνιση. Αλλά αυτή είναι ψεύτικη. Κανένας τους δεν είναι Βούδας. Ο Βούδας είναι ο δικός σου νους. Μην προσφέρεις λαθεμένα τη λατρεία σου.

Η σανσκριτική λέξη *Βούδας* σημαίνει «άτομο με επίγνωση», «φωτισμένος», «θαυμαστή επίγνωση». Όταν απαντάς, όταν αντιλαμβάνεσαι, όταν σηκώνεις τα φρύδια σου, όταν ανοίγεις τα μάτια σου, όταν κουνάς τα χέρια και τα πόδια σου, όλα αυτά δεν είναι παρά η φύση σου με τη θαυμαστή επίγνωση. Και αυτή η φύση είναι νους. Και η ατραπός είναι το Ζεν.⁶³ Αλλά η λέξη Ζεν είναι εκείνη που παραμένει αίνιγμα για θνητούς και για σοφούς. Η αντίληψη της φύσης σου είναι Ζεν. Αν δεν δεις τη φύση σου, δεν είναι Ζεν.

Ακόμα και αν μπορείς να ερμηνεύσεις χιλιάδες Σούτρα και Σάστρα,⁶⁴ αν δεν κατανοήσεις τη δική σου φύση, η διδασκαλία σου θα είναι διδασκαλία ενός θνητού, όχι ενός Βούδα. Η αληθινή Ατραπός είναι λεπτοφυής. Δεν μπορεί να εκφραστεί με λόγια. Ποια αξία έχουν, λοιπόν, οι γραφές; Αλλά εκείνος που κατανοεί τη φύση του βρίσκει την Ατραπό, ακόμα κι αν δεν ξέρει να διαβάσει. Εκείνος που κατανοεί τη φύση του είναι Βούδας. Και αφού το σώμα του Βούδα είναι έμφυτα αγνό και αμόλυντο, οτιδήποτε λέει είναι μια έκφραση του νου που είναι βασικά κενός, γι' αυτό ο Βούδας δεν μπορεί να βρεθεί στα λόγια ή κάπου μέσα στα κείμενα του Δωδεκαπλού Κανόνα.

Η Ατραπός είναι βασικά τέλεια. Δεν χρειάζεται τελειοποίηση. Η Ατραπός δεν έχει μορφή ή ήχο. Είναι λεπτοφυής και δύσκολα μπορεί

63 Ο όρος «ζεν» στην αρχή χρησιμοποιήθηκε για να μεταφράσει τη λέξη «ντυάνα», που σημαίνει διαλογισμός. Ο Μποντιντάμα χρησιμοποίησε τον όρο αυτό για να δηλώσει όχι μόνο τον καθημερινό νου, αλλά το νου που κάθεται χωρίς να κάθεται και δρα χωρίς να δρα.

64 Ένας κατάλογος του κινέζικου βουδιστικού κανόνα, που συντάχθηκε στην αρχή του έκτου αιώνα, αναφέρει 2.213 ξεχωριστά έργα, από τα οποία 1.600 περίπου ήταν Σούτρα. Από τότε πολλά σάστρα, ή σχόλια προστέθηκαν και ακόμα περισσότερα χάθηκαν. Ο σημερινός Κανόνας περιλαμβάνει 1.662 έργα.

να γίνει αντιληπτή. Είναι όπως όταν πίνεις νερό: ξέρεις πόσο ζεστό ή πόσο κρύο είναι, αλλά δεν μπορείς να το περιγράψεις στους άλλους. Εκείνο το οποίο μόνο ένας Τατάγκατα αντιλαμβάνεται, οι άνθρωποι και οι θεοί δεν το γνωρίζουν. Η επίγνωση των θνητών δεν αρκεί. Όσο μένουν προσκολλημένοι στις εμφανίσεις, δεν αντιλαμβάνονται ότι ο νους τους είναι κενός. Και προσκολλώμενοι λαθεμένα στις εμφανίσεις των πραγμάτων, χάνουν την Ατραπό.

Αν γνωρίζεις ότι τα πάντα προέρχονται από το νου, μην προσκολλάσαι. Από τη στιγμή που θα προσκολληθείς, δεν έχεις επίγνωση. Αλλά μόλις κατανοήσεις τη δική σου φύση, τότε ολόκληρος ο Κανόνας γίνεται απλή φιλολογία. Τα χιλιάδες Σούτρα και Σάστρα του μόλις που είναι άξια να συγκριθούν με τον καθαρό νου. Η κατανόηση έρχεται ακόμα και με μισή φράση. Ποιά είναι, λοιπόν, η αξία των δοξασιών;

Η έσχατη αλήθεια βρίσκεται πέρα από λόγια. Οι δοξασίες είναι λόγια. Δεν είναι η Ατραπός. Η Ατραπός είναι ανέκφραστη. Τα λόγια είναι πλάνες. Δεν διαφέρουν από τα πράγματα που εμφανίζονται στα όνειρά σου τη νύκτα, όπως ανάκτορα, άμαξες, καταπράσινα λιβάδια, ή εξοχικές βίλες στις όχθες λιμνών. Δεν νιώθεις καμιά ικανοποίηση από αυτά τα πράγματα. Είναι όλα τους λίκνα της επαναγέννησης. Να το θυμάσαι αυτό όταν πλησιάζεις το θάνατο. Μην προσκολλάσαι στις εμφανίσεις και θα ξεπεράσεις όλα τα εμπόδια. Αν διστάσεις έστω και για μια στιγμή, θα πέσεις στην εξουσία των δαιμόνων. Το πραγματικό σου σώμα είναι αγνό και απρόσβλητο. Αλλά εξαιτίας των πλανών δεν το αντιλαμβάνεσαι. Και εξαιτίας αυτού υποφέρεις μάταια το κάρμα. Κάθε φορά που βρίσκεις ικανοποίηση, βρίσκεις δεσμό. Αλλά από τη στιγμή που θα αφυπνιστείς στο αληθινό σώμα και το νου σου,⁶⁵ δεν δεσμεύεσαι πλέον από τις προσκολλήσεις.

Όποιος εγκαταλείπει το υπερβατικό χάριν του κοσμικού, με οποιαδήποτε από τις μυριάδες μορφές του, είναι θνητός. Ο Βούδας

65. Το σώμα, που αποτελείται από τα τέσσερα στοιχεία, και ο νους, που αποτελείται από τις πέντε συσσωρεύσεις, υποδηλώνουν γενικώς τον εαυτό. Αλλά εδώ ο Μποντινιτάρμα αναφέρεται στον βουδικό εαυτό.

είναι ένα άτομο που βρίσκει την ελευθερία τόσο στην καλοτυχία, όσο και στην κακοτυχία. Τέτοια είναι η δύναμή του, ώστε το κάρμα δεν μπορεί να τον εμποδίσει. Οποιοδήποτε κι αν είναι το κάρμα του, ο Βούδας το μετουσιώνει. Ο παράδεισος⁶⁶ και η κόλαση δεν σημαίνουν τίποτε γι' αυτόν. Αλλά η επίγνωση των θνητών είναι αμυδρή σε σύγκριση με εκείνη του Βούδα, ο οποίος διαπερνά τα πάντα, μέσα και έξω.

Αν δεν είσαι σίγουρος, μην δρας. Από τη στιγμή που θα δράσεις, περιπλανιέσαι μέσω της γέννησης και του θανάτου και θλίβεσαι, επειδή δεν έχεις καταφυγή. Η φτώχεια και η δυστυχία προκαλούνται από τη λαθεμένη σκέψη. Για να κατανοήσεις το νου, πρέπει να δρας χωρίς δράση. Μόνο τότε θα δεις τα πράγματα από την οπτική του Τατάγκατα .

Όταν αρχίζεις να βαδίζεις την Ατραπό, η επίγνωσή σου δεν θα είναι εστιασμένη. Είναι πιθανόν να βλέπεις κάθε είδους παράξενες και ονειρικές σκηνές. Αλλά δεν πρέπει να αμφιβάλεις ότι όλα αυτά τα οράματα προέρχονται από το δικό σου νου και από πουθενά αλλού.

Αν, σαν μέσα σε όνειρο, δεις ένα φως πιο λαμπρό κι από τον ήλιο, οι υπόλοιπες προσκολλήσεις σου ξαφνικά θα φθάσουν σε ένα τέλος και η φύση της πραγματικότητας θα αποκαλυφθεί. Ένα τέτοιο συμβάν χρησιμεύει σαν βάση για τη φώτιση. Αλλά αυτό είναι κάτι που μόνο εσύ γνωρίζεις. Δεν μπορείς να το εξηγήσεις στους άλλους.

Ή πάλι αν, ενώ περπατάς, στέκεσαι, κάθεται ή είσαι ξαπλωμένος σε ένα ήσυχο άλσος, δεις ένα φως, άσχετα από το αν είναι έντονο ή αμυδρό, μην το πεις στους άλλους και μην εστιαστείς πάνω του. Είναι το φως της δικής σου φύσης.

Ή επίσης αν, ενώ περπατάς, στέκεσαι, κάθεται ή είσαι ξαπλωμένος

66. Στο Βουδισμό υπάρχουν τέσσερις μορφικοί ουρανοί, που χωρίζονται σε δεκάξι υποδιαίρεσεις, και τέσσερις άμορφοι. Στην άλλη μεριά του Τροχού υπάρχουν οκτώ θερμές κολάσεις και οκτώ ψυχρές, που η καθεμιά έχει τέσσερις επιπρόσθετες κολάσεις. Υπάρχουν επίσης και αρκετές ειδικές κολάσεις, όπως η κόλαση του ατέλειωτου σκότους και της ατέλειωτης δυστυχίας.

μέσα στην ηρεμία και το σκοτάδι της νύκτας, αν ξαφνικά το καθετί εμφανιστεί σαν μέσα στο φως της ημέρας, μην ταραχθείς. Είναι ο δικός σου νους που πρόκειται να σου αποκαλυφθεί.

Ή πάλι αν, ενώ ονειρεύεσαι τη νύκτα, δεις το φεγγάρι και τα άστρα σε όλη τη λαμπρότητά τους, αυτό σημαίνει ότι οι λειτουργίες του νου σου κοντεύουν να φθάσουν σε ένα τέλος. Αλλά μην το πεις στους άλλους. Και αν τα όνειρά σου δεν είναι καθαρά, όπως όταν περπατάς μέσα στο σκοτάδι, αυτό συμβαίνει γιατί ο νους σου σκεπάζεται από έγνοιες. Και αυτό επίσης είναι κάτι που μόνο εσύ γνωρίζεις.

Αν κατανοήσεις τη φύση σου, δεν χρειάζεται να διαβάξεις Σούτρα ή να επικαλείσαι τους Βούδες. Η μόρφωση και η γνώση όχι μόνο είναι άχρηστες, αλλά συσκοτίζουν και την επίγνωσή σου. Οι δοξασίες χρησιμεύουν μόνο για να δείξουν το νου. Από τη στιγμή που θα δεις το νου σου, γιατί να δίνεις προσοχή στις δοξασίες;

Για να γίνεις από θνητός, Βούδας, πρέπει να βάλεις ένα τέλος στο κάρμα, να θρέψεις την επίγνωσή σου και να δέχεσαι αυτό που φέρνει η ζωή. Αν συνεχώς οργίζεσαι, θα στρέψεις τη φύση σου ενάντια στο Ντάρμα. Δεν έχεις όφελος, αν ξεγελάς τον εαυτό σου. Οι Βούδες κινούνται ελεύθερα μέσα από τη γέννηση και το θάνατο, εμφανιζόμενοι και εξαφανιζόμενοι κατά βούληση. Δεν μπορούν να εμποδιστούν από το κάρμα ή να νικηθούν από τους δαίμονες.

Από τη στιγμή που οι θνητοί θα κατανοήσουν τη φύση τους, όλες οι προσκολλήσεις τελειώνουν. Η επίγνωση δεν είναι κρυμμένη. Αλλά μπορείς να την ανακαλύψεις μόνο αυτή ακριβώς τη στιγμή. Υπάρχει μόνο τώρα. Αν θέλεις πραγματικά να βρεις το Ντάρμα, μην προσκολλάσαι πουθενά. Από τη στιγμή που θα βάλεις ένα τέλος στο κάρμα σου και θα θρέψεις την επίγνωσή σου, όποιες προσκολλήσεις έχουν μείνει θα φθάσουν σε ένα τέλος. Η κατανόηση έρχεται με φυσικό τρόπο. Δεν χρειάζεται να κάνεις καμιά προσπάθεια. Αλλά οι φανατικοί ⁶⁷ δεν κατανοούν τι εννοούσε ο Βούδας. Και όσο

67 Μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών ταγμάτων, βουδικών και μη, εκείνοι που χαρακτηρίζονταν περισσότερο σαν «φανατικοί» ήταν όσοι επιδίδονταν στον ασκητισμό και

περισσότερο προσπαθούν, τόσο περισσότερο απομακρύνονται από το νόημα του Σοφού. Όλη τη μέρα επικαλούνται Βούδες και διαβάζουν Σούτρα. Αλλά παραμένουν τυφλοί στη δική τους θεία φύση και δεν ξεφεύγουν από τον Τροχό.

Ο Βούδας είναι ένα αργόσχολο άτομο. Δεν τρέχει εδώ κι εκεί κυνηγώντας πλούτη και φήμη. Τι αξία έχουν αυτά τα πράγματα στο τέλος; Οι άνθρωποι που δεν κατανοούν τη φύση τους και απλώς διαβάζουν Σούτρα, επικαλούνται τους Βούδες, μελετούν με επιμέλεια ώρες ατέλειωτες, ασκούνται μέρα-νύκτα, χωρίς ποτέ να ξεκουράζονται, ή αποκτούν γνώση νομίζοντας ότι αυτά είναι το Ντάρμα, στην πραγματικότητα βλασφημούν το Ντάρμα. Οι Βούδες του παρελθόντος και του μέλλοντος μιλούν μόνο για την κατανόηση της φύσης σου. Όλες οι ασκήσεις είναι παροδικές. Αν δεν κατανοήσουν τη φύση τους, οι άνθρωποι που ισχυρίζονται ότι πέτυχαν την ανυπέρβλητη, πλήρη φώτιση,⁶⁸ είναι ψεύτες.

Ανάμεσα στους δέκα σπουδαιότερους μαθητές του Σακουαμούνι,⁶⁹ ο Ανάντα⁷⁰ ήταν ο καλύτερος στη μάθηση. Αλλά αυτός δεν γνώριζε τον Βούδα. Το μόνο που έκανε ήταν να μελετάει και να απομνημονεύει. Οι Αρχάτ⁷¹ δεν γνωρίζουν τον Βούδα. Το μόνο που γνωρίζουν είναι πολλές ασκήσεις πραγμάτωσης και έτσι παγιδεύονται στις αιτίες και τα αποτελέσματα. Αυτό είναι το κάρμα του θνητού: δεν μπορεί να ξεφύγει από τη γέννηση και το θάνατο. Κάνοντας το αντίθετο από

τον αυτοβασανισμό, ή εκείνοι που ακολουθούσαν το γράμμα και όχι το πνεύμα του Ντάρμα.

68 Η ανυπέρβλητη, πλήρης φώτισης, ο σκοπός των Μποντισάτβα, αναφέρεται στην αρχή του *Διαμαντένιου Σούτρα*.

69 Σακουαμούνι σημαίνει «Σοφός των Σάκγια», της φυλής του Βούδα.

70 Ο Ανάντα ήταν γαμπρός του Σακουαμούνι. Γεννήθηκε τη νύκτα της φώτισης του Βούδα. Είκοσι πέντε χρόνια αργότερα εισήλθε στο Τάγμα σαν προσωπικός ακόλουθος του Βούδα. Μετά το νιρβάνα του Βούδα επανέλαβε από μνήμης όλες τις ομιλίες του κατά τη διάρκεια της Πρώτης Συνόδου.

71 Η απελευθέρωση από την επαναγέννηση είναι ο σκοπός των οπαδών του Χιναγιάνα, ή Μικρού Οχήματος. Αλλά ο Αρχάτ, αν και βρίσκεται πέρα από τα πάθη, βρίσκεται επίσης και πέρα από την ευσπλαχνία. Δεν αντιλαμβάνεται ότι όλοι οι θνητοί μοιράζονται την ίδια φύση και ότι δεν υπάρχει Βούδας έξω από τον εαυτό.

εκείνο που σκόπευε ο Βούδας, τα άτομα αυτά τον βλασφημούν. Ακόμα και ο θάνατός τους δεν θα ήταν λάθος. Τα Σούτρα λένε: «Αφού οι ιψαντίκα⁷² είναι ανίκανοι να πιστέψουν, ο θάνατός τους δεν θα ήταν αμάρτημα ενώ εκείνοι που πιστεύουν φθάνουν στο στάδιο της βουδότητας».

Αν δεν κατανοήσεις τη φύση σου, δεν πρέπει να τριγυρνάς κριτικάροντας την αρετή των άλλων. Δεν κερδίζεις τίποτε εξαπατώντας τον εαυτό σου. Το καλό και το κακό είναι διαφορετικά. Η αιτία και το αποτέλεσμα είναι σαφή. Ο ουρανός και η κόλαση είναι ακριβώς μπροστά στα μάτια σου. Αλλά οι ανόητοι δεν πιστεύουν και πέφτουν ίσια μέσα σε μια κόλαση ατέλειωτου σκότους, χωρίς καν να το αντιλαμβάνονται. Εκείνο που τους εμποδίζει να πιστέψουν, είναι η βαρύτητα του κάρμα τους. Είναι σαν τους τυφλούς που δεν πιστεύουν ότι υπάρχει φως. Ακόμα και αν τους το εξηγήσεις, ακόμα και τότε δεν πιστεύουν, επειδή είναι τυφλοί. Πώς θα ήταν δυνατόν να διακρίνουν το φως;

Το ίδιο ισχύει και για τους ανόητους που καταλήγουν στις κατώτερες τάξεις ύπαρξης,⁷³ ή ανάμεσα στους φτωχούς και τους περιφρονημένους. Δεν μπορούν να ζήσουν, ούτε μπορούν να πεθάνουν. Και παρά τη δυστυχία τους, αν τους ρωτήσεις σου λένε ότι είναι ευτυχείς σαν θεοί. Όλοι οι θνητοί, ακόμα και εκείνοι που θεωρούν τον εαυτό τους ευγενούς καταγωγής, είναι εξίσου αδαείς. Εξαιτίας της βαρύτητας του κάρμα τους τέτοιοι ανόητοι δεν μπορούν να πιστέψουν και δεν μπορούν να απελευθερωθούν.

72 Οι «ιψαντίκα» είναι μια τάξη όντων τα οποία είναι τόσο βυθισμένα στην αισθησιακή ικανοποίηση, ώστε η θρησκευτική πίστη είναι κάτι πέρα από τη δυνατότητά τους. Παραβαίνουν τις εντολές και αρνούνται να μετανοήσουν. Μια πρώτη κινέζικη μετάφραση του *Νιρβάνα Σούτρα* αρνείται ότι οι ιψαντίκα κατείχαν βουδική φύση. Συνεπώς, αφού η βουδιστική απαγόρευση του φόνου έχει σκοπό να εμποδίσει τη δολοφονία εκείνων που είναι ικανοί για τη βουδότητα, η δολοφονία ενός «ιψαντίκα», θεωρητικά τουλάχιστον, δεν αποτελούσε παράπτωμα. Ωστόσο σε μια μετέπειτα μετάφραση η άποψη αυτή άλλαξε, και βεβαιώνεται ότι ακόμα και οι ιψαντίκα έχουν βουδική φύση.

73 Οι κατώτερες τάξεις όντων είναι τα ζώα, τα πεινασμένα φαντάσματα και τα όντα της κόλασης.

Οι άνθρωποι που κατανοούν ότι ο νους τους είναι ο Βούδας, δεν χρειάζεται να ξυρίσουν το κεφάλι τους⁷⁴ Και οι λαϊκοί είναι επίσης Βούδες. Αν δεν κατανοήσουν τη δική τους φύση, εκείνοι που ξυρίζουν το κεφάλι τους είναι απλώς φανατικοί.

- Όμως αφού οι παντρεμένοι λαϊκοί δεν εγκαταλείπουν το σεξ, πώς μπορούν να γίνουν Βούδες;

- Εγώ μιλώ μόνο για την κατανόηση της φύσης σου. Δεν μιλώ για το σεξ απλώς επειδή δεν κατανοείς τη φύση σου. Από τη στιγμή που θα την κατανοήσεις, το σεξ θα είναι βασικά χωρίς νόημα. Τελειώνει μαζί με την ικανοποίηση που νιώθεις απ' αυτό. Ακόμα και αν κάποιες συνήθειες παραμένουν, δεν μπορούν να σε βλάψουν, γιατί η φύση σου είναι ουσιαστικό αγνή. Παρά το γεγονός ότι ενοικείς σε ένα υλικό σώμα φτιαγμένο από τα τέσσερα στοιχεία, η φύση σου είναι βασικά αγνή. Δεν μπορεί να διαφθαρεί. Το αληθινό σου σώμα είναι βασικά αγνό. Δεν μπορεί να διαφθαρεί. Το αληθινό σου σώμα δεν έχει αισθήσεις, δεν νιώθει πείνα ή δίψα, ζέστη ή κρύο, ασθένεια, αγάπη ή προσκόλληση, ευχαρίστηση ή πόνο, καλό ή κακό, βραχύτητα ή μακρος, αδυναμία ή δύναμη. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει τίποτε εδώ. Μόνο επειδή προσκολλάσαι σε αυτό το υλικό σώμα, εμφανίζονται τέτοια πράγματα όπως πείνα και δίψα, ζέστη, κρύο και ασθένεια.

Από τη στιγμή που θα πάψεις να προσκολλάσαι και θα αφήσεις τα πράγματα να τραβήξουν το δρόμο τους, τότε θα ελευθερωθείς ακόμα και από τη γέννηση και το θάνατο. Θα μεταμορφώνεις το καθετί. Θα κατέχεις πνευματικές δυνάμεις⁷⁵ που δεν θα μπορούν να συσκοτίσουν. Και θα είσαι γαλήνιος όπου κι αν βρίσκεσαι. Αν αμφιβάλλεις γι'

⁷⁴ Όταν ο Βούδας εγκατέλειψε το παλάτι του πατέρα του μέσα στη νύκτα για να αναζητήσει τη φώτιση, έκοψε τα μακριά μαλλιά του με το σπαθί του. Τα λίγα μαλλιά που έμειναν, σχημάτισαν δεξιόστροφες μπούκλες που ποτέ πια δεν χρειάστηκε να τις ξανακόψει. Αργότερα τα μέλη του Βουδιστικού Τάγματος άρχισαν να ξυρίζουν το κεφάλι τους για να ξεχωρίζουν από τα άλλα Τάγματα.

⁷⁵ Οι Βουδιστές αναγνωρίζουν έξι δυνάμεις ή ικανότητες: την ικανότητα να βλέπει κανείς όλες τις μορφές· την ικανότητα να ακούει όλους τους ήχους· την ικανότητα να γνωρίζει τις σκέψεις των άλλων· την ικανότητα να γνωρίζει τις προηγούμενες ζωές του εαυτού του και

αυτό, ποτέ δεν θα κατανοήσεις τίποτε. Είναι καλύτερα να μην κάνεις τίποτε. Από τη στιγμή που δρας, δεν μπορείς να αποφύγεις τον κύκλο της γέννησης και του θανάτου. Αλλά από τη στιγμή που θα κατανοήσεις τη φύση σου, τότε θα είσαι Βούδας, ακόμα κι αν εργάζεσαι σαν χασάπης.

- Όμως οι χασάπηδες δημιουργούν κάρμα, επειδή σκοτώνουν ζώα. Πώς μπορεί να είναι Βούδες;

- Εγώ μιλώ μόνο για την κατανόηση της φύσης σου. Δεν μιλώ για τη δημιουργία κάρμα. Άσχετα από το τι κάνουμε, το κάρμα μας δεν έχει εξουσία πάνω μας. Κατά τη διάρκεια ατέλειωτων και χωρίς αρχή αιώνων οι άνθρωποι καταλήγουν στην κόλαση, μόνο επειδή δεν κατανοούν τη φύση τους. Όσο ένας άνθρωπος δημιουργεί κάρμα, συνεχίζει να περνάει μέσα από γέννηση και θάνατο. Αλλά από τη στιγμή που θα αντιληφθεί την αρχική του φύση, σταματάει να δημιουργεί κάρμα. Αν δεν κατανοήσει τη φύση του, η επίκληση των Βουδών δεν θα τον απαλλάξει από το κάρμα του, άσχετα από το αν είναι χασάπης ή όχι. Αλλά μόλις κατανοήσει τη φύση του, όλες οι αμφιβολίες εξαφανίζονται. Ακόμα και το κάρμα ενός χασάπη δεν έχει καμιά επίπτωση πάνω του.

Στην Ινδία οι είκοσι επτά πατριάρχες⁷⁶ μεταβίβασαν μόνο τη σφραγίδα⁷⁷ του νου. Και ο μόνος λόγος για τον οποίο ήλθα στην Κίνα είναι για να μεταβιβάσω τη στιγμιαία διδασκαλία του Μαχαγιάνα:⁷⁸

των άλλων' την ικανότητα να πηγαίνει οπουδήποτε και να κάνει οτιδήποτε και τέλος την ικανότητα να γνωρίζει το τέλος της επαναγέννησης.

76.Ο Κασυάπα θεωρείται ο πρώτος πατριάρχης της γραμμής διαδοχής του Ζεν. Ο Ανάντα ήταν ο δεύτερος, ο Πρατζαπάτα ήταν ο εικοστός έβδομος και ο Μποντινάρμα ήταν ο εικοστός όγδοος. Ο Μποντινάρμα θεωρείται επίσης ο πρώτος πατριάρχης του Ζεν στην Κίνα.

77 Σφραγίδα ή αποτύπωμα επειδή η μεταβίβαση του νου αφήνει ένα ακριβές αντίγραφο, το οποίο μπορεί πάντα να ελεγχθεί με το πρωτότυπο και το οποίο χρειάζεται τόσο χρόνο και κάνει τόσο θόρυβο, όσο και η τοποθέτηση μιας σφραγίδας.

78 Μαχαγιάνα σημαίνει Μεγάλο Όχημα' ήταν η κυρίαρχη μορφή Βουδισμού στη Βόρεια, Κεντρική και Ανατολική Ασία. Η Θεραβάντα (Η Διδασκαλία των Πρεσβύτερων) ή Χιναγιάνα, δηλαδή Μικρό Όχημα, επικράτησε περισσότερο στη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία.

«Αυτός ο νους είναι ο Βούδας». Δεν μιλάω για εντολές, λατρείες ή ασκητικές πρακτικές, όπως το να βυθίζεσαι σε νερό και φωτιά, να πατάς σε μαχαίρια, να τρως ένα γεύμα την ημέρα, ή να μην ξαπλώνεις ποτέ. Αυτές είναι φανατικές, παροδικές διδασκαλίες. Από τη στιγμή που θα αναγνωρίσεις την παρακινούσα, με θαυμαστή επίγνωση φύση σου, δικός σου θα είναι ο νους όλων των Βουδών. Οι Βούδες του παρελθόντος και του μέλλοντος μιλούν μόνο για τη μεταβίβαση του νου. Δεν διδάσκουν τίποτε άλλο. Αν κατανοήσει κανείς αυτή τη διδασκαλία, ακόμα κι αν είναι αμόρφωτος, είναι Βούδας. Αν δεν κατανοήσεις τη δική σου, με θαυμαστή επίγνωση φύση, δεν πρόκειται ποτέ να βρεις τον Βούδα, ακόμα κι αν διαλύσεις το σώμα σου σε άτομα.⁷⁹

Ο Βούδας είναι το αληθινό σου σώμα, ο αρχικός σου νους. Ο νους αυτός δεν έχει μορφή ή χαρακτηριστικά δεν έχει αιτία ή αποτέλεσμα τένοντες ή οστά. Είναι σαν το διάστημα. Δεν μπορείς να τον κρατήσεις. Δεν είναι ο νους των υλιστών ή των μηδενιστών. Εκτός από έναν Ταταγκάτα κανένας άλλος - κανένας θνητός, καμιά παραπλανημένη ύπαρξη - δεν μπορεί να τον βυθομετρήσει.

Αλλά αυτός ο νους δεν βρίσκεται κάπου έξω από το υλικό σώμα των τεσσάρων στοιχείων. Χωρίς αυτόν το νου δεν μπορούμε να κινηθούμε. Το σώμα δεν έχει επίγνωση. Όπως ένα φυτό ή μια πέτρα· το σώμα δεν έχει φύση. Πώς, λοιπόν, κινείται; Είναι ο νους που κινείται.

Ομιλία και συμπεριφορά, αντίληψη και κατανόηση, όλα είναι λειτουργίες του κινούμενου νου. Κάθε κίνηση είναι κίνηση του νου. Η κίνηση είναι η λειτουργία του. Ξέχωρα από την κίνηση δεν υπάρχει νους και ξέχωρα από το νου δεν υπάρχει κίνηση. Αλλά η κίνηση δεν είναι νους. Και ο νους δεν είναι κίνηση. Η κίνηση είναι βασικά δίχως νου. Και ο νους είναι βασικά ακίνητος. Αλλά η κίνηση δεν υπάρχει

79.Οι πρώτοι Βουδιστές Σαρβαστιβαντίν αναγνώριζαν την ύπαρξη υποατομικών σωματιδίων, που ονομάζονταν «παράμα-άνου» και τα οποία μπορούν να γίνουν γνωστά μόνο μέσω διαλογισμού. Επτά τέτοια σωματίδια αποτελούν ένα άτομο και επτά άτομα αποτελούν ένα μόριο, το οποίο γίνεται αντιληπτό μόνο με τα μάτια ενός Μποντισάτβα. Οι Σαρβαστιβαντίν ισχυριζόνταν ότι το σώμα ενός ανθρώπου αποτελείται από 84.000 τέτοια άτομα (συχνά ο αριθμός 84.000 χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει το αμέτρητο).

χωρίς το νου και ο νους δεν υπάρχει χωρίς την κίνηση. Δεν υπάρχει νους για την κίνηση ώστε να υπάρξει ξέχωρα απ' αυτόν, ούτε υπάρχει κίνηση για το νου ώστε να υπάρξει ξέχωρα απ' αυτήν. Η κίνηση είναι η λειτουργία του νου και η λειτουργία του είναι η κίνησή του. Αλλά ωστόσο ο νους ούτε κινείται ούτε λειτουργεί, γιατί η ουσία της λειτουργίας του είναι η κενότητα και η κενότητα είναι βασικά ακίνητη. Η κίνηση είναι ίδια με το νου. Και ο νους είναι ουσιαστικά ακίνητος.

Γι' αυτό τα Σούτρα μας λένε να κινούμαστε χωρίς κίνηση, να ταξιδεύουμε χωρίς ταξίδι, να βλέπουμε χωρίς να βλέπουμε, να γελάμε χωρίς γέλιο, να ακούμε χωρίς ακοή, να γνωρίζουμε χωρίς γνώση, να είμαστε ευτυχισμένοι χωρίς ευτυχία, να περπατάμε χωρίς περπάτημα, να στεκόμαστε χωρίς να στεκόμαστε. Και τα Σούτρα λένε: «Προχώρησε πέρα από την ομιλία. Προχώρησε πέρα από τη σκέψη». Βασικά η όραση, η ακοή και η γνώση είναι εντελώς κενές. Η οργή, η χαρά ή ο πόνος σου είναι σαν ανδρείκελα. Μπορείς να ψάξεις, αλλά δεν θα βρεις τίποτε.

Σύμφωνα με τα Σούτρα οι κακές πράξεις καταλήγουν σε δυσκολίες και οι καλές πράξεις καταλήγουν σε ευλογίες. Οι οργισμένοι άνθρωποι πηγαίνουν στην κόλαση και οι ευτυχείς πηγαίνουν στον παράδεισο. Αλλά από τη στιγμή που θα μάθεις ότι η φύση της οργής και της χαράς είναι κενή και θα τις εγκαταλείψεις και τις δυο, απελευθερώνεσαι από το κάρμα. Αν δεν κατανοείς τη φύση σου, η απαγγελία των Σούτρα δεν θα σε βοηθήσει. Θα μπορούσα να συνεχίσω, αλλά αυτή η ομιλία ας είναι σύντομη.

* * *

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΑΦΥΠΝΙΣΗΣ

Ο Μποντιντάρμα είπε:

- Η ουσία του Ντάρμα είναι απόσπαση. Και ο σκοπός εκείνων που ασκούνται είναι η απελευθέρωση από τα φαινόμενα. Τα Σούτρα λένε: «Η απόσπαση είναι φώτιση, επειδή αρνείται τα φαινόμενα». Βουδότητα σημαίνει επίγνωση. Οι θνητοί των οποίων ο νους αποκτά επίγνωση, φθάνουν στο Δρόμο της Φώτισης και γι' αυτό ονομάζονται Βούδες. Τα Σούτρα λένε: «Εκείνοι που ελευθερώνονται από όλα τα φαινόμενα, ονομάζονται Βούδες». Η παρουσία των φαινομένων σαν μη παρουσία δεν μπορεί να γίνει αντιληπτή οπτικά, αλλά μπορεί να γίνει γνωστή μόνο μέσω της σοφίας. Όποιος ακούσει και πιστέψει αυτή τη διδασκαλία, ανεβαίνει στο Μεγάλο Όχημα⁸⁰ και εγκαταλείπει τις τρεις περιοχές⁸¹.

Οι τρεις περιοχές είναι: απληστία, οργή και πλάνη. Η εγκατάλειψη των τριών περιοχών σημαίνει να πάμε από την απληστία, την οργή και την πλάνη πίσω στην ηθικότητα, το διαλογισμό και τη σοφία. Η απληστία, η οργή και η πλάνη δεν έχουν δική τους φύση. Εξαρτώνται από τους θνητούς. Και όποιος είναι ικανός να συλλογιστεί, θα δει ότι η φύση της απληστίας, της οργής και της πλάνης είναι η βουδική φύση. Πέρα από την απληστία, την οργή και την πλάνη δεν υπάρχει άλλη βουδική φύση. Τα Σούτρα λένε: «Οι Βούδες έγιναν Βούδες μόνο, ενώ ζούσαν με τα τρία δηλητήρια και τρέφονταν με τον αγνό Ντάρμα». Τα τρία δηλητήρια είναι: απληστία, οργή και πλάνη.

Το Μεγάλο Όχημα είναι ανώτερο όλων των οχημάτων. Είναι το μεταφορικό μέσον των Μποντισάτβα, οι οποίοι χρησιμοποιούν το καθετί χωρίς να χρησιμοποιούν τίποτε και ταξιδεύουν όλη μέρα χωρίς

80 Το Μεγάλο Όχημα είναι ο νους. Μόνο ο νους μπορεί να σε πάει παντού.

81 Οι τρεις περιοχές ή τρεις κόσμοι είναι: της επιθυμίας, της μορφής και ο άμορφος κόσμος.

μετακίνηση. Τέτοιο είναι το όχημα των Βουδών. Τα Σούτρα λένε: «Το μη όχημα είναι το όχημα των Βουδών».

Εκείνος που αντιλαμβάνεται ότι οι έξι αισθήσεις⁸² δεν είναι πραγματικές, ούτε οι πέντε συσσωρεύσεις⁸³ είναι φανταστικές και ότι κανένα πράγμα τέτοιου είδους δεν μπορεί να εντοπιστεί στο σώμα, αυτός κατανοεί τη γλώσσα των Βουδών. Τα Σούτρα λένε: «Η σπηλιά των πέντε συσσωρεύσεων είναι η αίθουσα του Ζεν. Το άνοιγμα του εσωτερικού ματιού είναι η πύλη του Μεγάλου Οχήματος». Τι θα μπορούσε να είναι πιο σαφές;

Η μη σκέψη για τίποτε, είναι Ζεν. Από τη στιγμή που θα το μάθεις, τότε το περπάτημα, η ορθοστασία, το κάθισμα ή το ξάπλωμα, το καθέτι που θα κάνεις, θα είναι Ζεν. Το να μάθεις ότι ο νους είναι κενός, σημαίνει να δεις τον Βούδα. Οι Βούδες των δέκα κατευθύνσεων⁸⁴ δεν έχουν νου. Το να δεις το μη νου, σημαίνει να δεις τον Βούδα.

Το να εγκαταλείψεις τον εαυτό σου χωρίς να μετανιώσεις, είναι η μεγαλύτερη ευσπλαχνία. Το να υπερβείς την κίνηση και την ακινησία, είναι ο ανώτερος διαλογισμός. Οι θνητοί κινούνται συνεχώς, ενώ οι Αρχάτ μένουν ακίνητοι⁸⁵ Αλλά ο ύψιστος διαλογισμός ξεπερνάει εκείνον των θνητών και των Αρχάτ. Τα άτομα που φθάνουν σε αυτή την κατανόηση απελευθερώνονται από όλα τα φαινόμενα χωρίς προσπάθεια και θεραπεύουν κάθε ασθένεια χωρίς φάρμακα. Τέτοια είναι η δύναμη του μεγάλου Ζεν.

Το να χρησιμοποιείς το νου για να αναζητήσεις την πραγματικότητα, είναι πλάνη. Η μη χρήση του νου για την αναζήτηση της πραγματικότητας, είναι επίγνωση. Η απαλλαγή από τα λόγια, είναι

82 Οι έξι αισθήσεις είναι: όραση, ακοή, όσφρηση, γεύση, αφή και νους.

83 Οι πέντε συσσωρεύσεις ή πέντε σκάντα είναι: μορφή, αίσθηση, αντίληψη, διάκριση και συνείδηση.

84 Αυτές είναι: τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, τα ενδιάμεσα σημεία και το ξενίθ με το ναδίρ.

85 Ο Αρχάτ πετυχαίνει τον τέταρτο και τελευταίο καρπό του Χιναγιανικού Βουδισμού: την απελευθέρωση από τα πάθη και την καλλιέργεια της αταραξίας.

απελευθέρωση. Το να παραμένεις αμόλυντος από τη σκόνη των αισθήσεων, σημαίνει διαφύλαξη του Ντάρμα. Η υπέρβαση της ζωής και του θανάτου, σημαίνει εγκατάλειψη του οίκου.⁸⁶ Το να μην υποστείς άλλη μια ύπαρξη, σημαίνει φθάσιμο στην Ατραπό. Η μη δημιουργία πλανών, είναι φώτιση. Το να μην βυθίζεσαι στην άγνοια, είναι σοφία. Η μη προσβολή, είναι νιρβάνα. Και η μη εμφάνιση του νου, είναι η άλλη όχθη.

Όταν είσαι παραπλανημένος, υπάρχει αυτή η όχθη. Όταν αφυπνίζεσαι, δεν υπάρχει. Οι θνητοί στέκουν σε αυτή την όχθη. Αλλά εκείνοι που ανακαλύπτουν το μεγαλύτερο απ' όλα τα οχήματα, δεν στέκουν ούτε σε αυτή ούτε στην άλλη όχθη. Είναι ικανοί να εγκαταλείψουν και τις δυο όχθες. Εκείνοι που θεωρούν την άλλη όχθη σαν διαφορετική από αυτή, δεν κατανοούν το Ζεν.

Πλάνη σημαίνει θνητότητα. Και επίγνωση σημαίνει βουδότητα. Δεν είναι το ίδιο πράγμα. Αλλά ούτε είναι κάτι διαφορετικό. Απλώς οι άνθρωποι διακρίνουν την πλάνη από την επίγνωση. Όταν είμαστε παραπλανημένοι, υπάρχει ένας κόσμος όπου μπορούμε να ξεφύγουμε. Όταν έχουμε επίγνωση, δεν υπάρχει τίποτε για να ξεφύγουμε.

Στο φως του αμερόληπτου Ντάρμα οι θνητοί δεν διαφέρουν από τους σοφούς. Τα Σούτρα λένε ότι ο αμερόληπτος Ντάρμα είναι κάτι στο οποίο οι θνητοί δεν μπορούν να εισδύσουν και το οποίο οι σοφοί δεν μπορούν να ασκήσουν. Ο αμερόληπτος Ντάρμα ασκείται μόνο από τους μεγάλους Μποντισάτβα και Βούδες. Το να θεωρείς τη ζωή σαν διαφορετική από το θάνατο, ή την κίνηση σαν διαφορετική από την ακινησία, σημαίνει ότι είσαι μεροληπτικός. Αμεροληψία σημαίνει να μη θεωρείς τη δυστυχία σαν διαφορετική από το νιρβάνα, γιατί η φύση και των δυο είναι κενότητα. Όταν φαντάζονται ότι βάζουν ένα τέλος στη δυστυχία και εισέρχονται στο νιρβάνα, οι Αρχάτ αποκλείονται από το νιρβάνα. Αλλά οι Μποντισάτβα γνωρίζουν ότι η δυστυχία είναι ουσιαστικά κενή. Και παραμένοντας στην κενότητα, παραμένουν

86 Όπως ο Σακυαμούνι εγκατέλειψε το σπίτι του για να αναζητήσει τη φώτιση, το ίδιο πρέπει να κάνει και εκείνος που θέλει να γίνει μοναχός.

στο νιρβάνα. Νιρβάνα σημαίνει απουσία γέννησης και θανάτου. Είναι πέρα από τη γέννηση και το θάνατο και πέρα από το νιρβάνα. Όταν ο νους παύει να κινείται, εισέρχεται στο νιρβάνα. Το νιρβάνα είναι ένας κενός νους. Όταν οι πλάνες δεν υφίστανται, οι Βούδες φθάνουν στο νιρβάνα. Όταν οι προσβολές δεν υφίστανται, οι Μποντισάτβα εισέρχονται στον τόπο της φώτισης.⁸⁷

Ένας ακατοίκητος τόπος⁸⁸ είναι ένας τόπος χωρίς απληστία, οργή ή πλάνη. Η απληστία είναι η περιοχή της επιθυμίας, η οργή είναι η περιοχή της μορφής και η πλάνη είναι η άμορφη περιοχή. Όταν αρχίζει μια σκέψη, εισέρχεται στις τρεις περιοχές. Όταν τελειώνει η σκέψη, εγκαταλείπει τις τρεις περιοχές. Η αρχή ή το τέλος των τριών περιοχών, η ύπαρξη ή μη ύπαρξη των πάντων εξαρτάται από το νου. Αυτό ισχύει για όλα, ακόμα και για τέτοια άψυχα πράγματα όπως είναι τα βράχια και τα ξύλα.

Όποιος γνωρίζει ότι ο νους είναι μια φαντασία και στερείται κάθε πραγματικότητας, γνωρίζει ότι ο νους του υπάρχει και δεν υπάρχει. Οι θνητοί δημιουργούν συνεχώς το νου, ισχυριζόμενοι ότι υπάρχει. Και οι Αρχάτ αρνούνται συνεχώς το νου, ισχυριζόμενοι ότι δεν υπάρχει. Αλλά οι Μποντισάτβα και οι Βούδες ούτε δημιουργούν ούτε αρνούνται το νου. Αυτό εννοείται με την έκφραση: «ο νους που ούτε υπάρχει ούτε δεν υπάρχει». Ο νους που ούτε υπάρχει ούτε δεν υπάρχει ονομάζεται Μέση Ατραπός⁸⁹

Αν χρησιμοποιείς το νου σου για να μελετήσεις την πραγματικότητα, δεν θα κατανοήσεις ούτε το νου ούτε την πραγματικότητα. Αν μελετήσεις την πραγματικότητα χωρίς να χρησιμοποιήσεις το νου, θα τα κατανοήσεις και τα δυο. Όσοι δεν κατανοούν, δεν καταλαβαίνουν την κατανόηση. Και εκείνοι που κατανοούν, καταλαβαίνουν τη μη κατανόηση. Οι άνθρωποι που είναι

87 Στα σανσκριτικά: «μποντιμαντάλα». Είναι το κέντρο κάθε κόσμου όπου οι Βούδες φθάνουν στη φώτιση. Ο όρος υποδηλώνει επίσης και έναν βουδιστικό ναό.

88 Ένας τόπος κατάλληλος για πνευματική καλλιέργεια.

89 Η Μέση Ατραπός είναι η Ατραπός που αποφεύγει τα δυο άκρα.

ικανοί για ορθή όραση,⁹⁰ γνωρίζουν ότι ο νους είναι κενός. Η απουσία και των δυο, κατανόησης και μη κατανόησης, είναι αληθινή κατανόηση.

Εξεταζόμενη με την αληθινή όραση η μορφή δεν είναι απλώς μορφή, γιατί η μορφή εξαρτάται από το νου. Και ο νους δεν είναι απλώς νους, γιατί ο νους εξαρτάται από τη μορφή. Νους και μορφή δημιουργούνται και αναιρούνται αμοιβαία. Ό,τι υπάρχει, υφίσταται σε συσχετισμό με ό,τι δεν υπάρχει. Και ό,τι δεν υπάρχει, δεν υφίσταται σε συσχετισμό με ό,τι υπάρχει. Αυτή είναι η αληθινή όραση. Μέσω αυτής της όρασης τίποτε δεν είναι ορατό και τίποτε δεν είναι αόρατο. Μια τέτοια όραση φθάνει στις δέκα κατευθύνσεις χωρίς να κοιτάξει: γιατί τίποτε δεν είναι ορατό· γιατί η μη όραση είναι όραση· γιατί η όραση δεν είναι όραση. Αυτό που βλέπουν οι θνητοί είναι πλάνη. Η αληθινή όραση είναι αποσπασμένη από την όραση.

Ο νους και ο κόσμος είναι αντίθετοι και η όραση προβάλλει όταν αυτοί συναντιούνται. Όταν μέσα ο νους σου δεν διεγείρεται, ο κόσμος δεν προβάλλει έξω. Όταν ο κόσμος και ο νους είναι και οι δυο διαυγείς, αυτή είναι η αληθινή όραση. Και αυτή η κατανόηση είναι αληθινή κατανόηση.

Το να μην βλέπεις τίποτε, σημαίνει να αντιλαμβάνεσαι την Ατραπό και το να μην κατανοείς τίποτε, σημαίνει να γνωρίζεις το Ντάρμα, επειδή η όραση δεν είναι ούτε όραση ούτε μη όραση και η κατανόηση δεν είναι ούτε κατανόηση ούτε μη κατανόηση. Το να βλέπεις δίχως να κοιτάξεις, είναι αληθινή όραση. Το να κατανοείς χωρίς να αντιλαμβάνεσαι, είναι αληθινή κατανόηση.

Η αληθινή όραση δεν είναι απλώς η βλέπουσα όραση. Είναι επίσης μη βλέπουσα. Και η αληθινή κατανόηση δεν είναι απλώς η κατανοούσα κατανόηση. Είναι επίσης μη κατανοούσα. Αν κατανοείς κάτι, οτιδήποτε, τότε δεν κατανοείς. Μόνο όταν δεν κατανοείς τίποτε έχεις

90 Η Ευγενής Οκταπλή Ατραπός του Βούδα αρχίζει με την Ορθή Όραση, που έχει σκοπό να διαπεράσει την πλάνη ή άγνοια, το πρώτο από τα δώδεκα δεσμά της Αλυσίδας του Κάρμα, ή των Δώδεκα Νιντάνα.

αληθινή κατανόηση. Η κατανόηση δεν είναι ούτε κατανόηση, ούτε μη κατανόηση.

Τα Σούτρα λένε: «Το να μην εγκαταλείπεις τη σοφία, είναι ανοησία». Όταν ο νους υπάρχει, η κατανόηση και η μη κατανόηση είναι και οι δυο λάθος.

Όταν κατανοείς, η πραγματικότητα εξαρτάται από σένα. Όταν δεν κατανοείς, εσύ εξαρτάσαι από την πραγματικότητα. Όταν η πραγματικότητα εξαρτάται από σένα, το μη αληθινό γίνεται αληθινό. Όταν εσύ εξαρτάσαι από την πραγματικότητα, το αληθινό γίνεται μη αληθινό. Όταν εσύ εξαρτάσαι από την πραγματικότητα, όλα είναι ψεύτικα. Όταν η πραγματικότητα εξαρτάται από σένα, όλα είναι αληθινά. Έτσι ο σοφός δεν χρησιμοποιεί το νου του για να αναζητήσει την πραγματικότητα, ούτε την πραγματικότητα για να αναζητήσει το νου. Δεν χρησιμοποιεί το νου για να ψάξει για το νου, ούτε την πραγματικότητα για να αναζητήσει την πραγματικότητα. Ο νους του δεν δίνει γέννηση στην πραγματικότητα, ούτε η πραγματικότητα δίνει γέννηση στο νου του. Και επειδή και τα δυο - νους και πραγματικότητα - είναι ήρεμα, αυτός βρίσκεται πάντα σε σαμάντι⁹¹

Όταν ο θνητός νους εμφανίζεται, η βουδότητα εξαφανίζεται. Όταν ο θνητός νους εξαφανίζεται, η βουδότητα προβάλλει. Όταν ο νους εμφανίζεται, η πραγματικότητα εξαφανίζεται. Όταν ο νους εξαφανίζεται, η πραγματικότητα εμφανίζεται. Εκείνος που γνωρίζει ότι τίποτε δεν εξαρτάται από τίποτε, έχει βρει την Ατραπό. Και όποιος γνωρίζει ότι ο νους δεν εξαρτάται από τίποτε, βρίσκεται πάντα στον τόπο της φώτισης.

Όταν δεν κατανοείς, κάνεις λάθος. Όταν κατανοείς, δεν κάνεις λάθος. Αυτό συμβαίνει γιατί η φύση του λάθους είναι κενή. Όταν δεν κατανοείς, το σωστό φαίνεται λαθεμένο. Όταν κατανοείς, το λάθος δεν είναι λάθος, γιατί λάθος δεν υπάρχει. Τα Σούτρα λένε: «Τίποτε δεν έχει δική του φύση». Δράσε. Μην αναρωτιέσαι. Όταν αναρωτιέσαι,

91 Σαμάντι είναι το τέρμα του διαλογισμού, σημαίνει τον αδιατάρακτο νου, και απεικονίζεται με ένα φίδι μέσα σε ένα καλάμι από μπαμπού.

κάνεις λάθος. Το λάθος είναι αποτέλεσμα της αμφιβολίας. Όταν φθάσεις σε μια τέτοια κατανόηση, οι λαθεμένες πράξεις των περασμένων ζωών σου σβήνονται. Όταν αυταπατάσαι, οι έξι αισθήσεις και οι πέντε σκιες^{3,Ε} γίνονται πρόξενοι δυστυχίας και θνητότητας. Όταν αφυπνίζεσαι, οι έξι αισθήσεις και οι πέντε σκιές γίνονται πρόξενοι του νιρβάνα και της αθανασίας.

Εκείνος που αναζητά την Ατραπό, δεν ψάχνει έξω από τον εαυτό του. Γνωρίζει ότι ο νους είναι ^{92 92} η Ατραπός. Αλλά όταν βρίσκει το νου, δεν βρίσκει τίποτε. Και όταν βρίσκει την Ατραπό, δεν βρίσκει τίποτε. Αν νομίζεις ότι μπορείς να χρησιμοποιήσεις το νου για να βρεις την Ατραπό, αυταπατάσαι. Όταν αυταπατάσαι, η βουδότητα υπάρχει. Όταν έχεις επίγνωση, δεν υπάρχει. Αυτό συμβαίνει επειδή η επίγνωση είναι βουδότητα.

Αν αναζητάς την Ατραπό, η Ατραπός δεν θα εμφανιστεί, ώσπου να εξαφανιστεί το σώμα σου. Είναι σαν να βγάζεις το φλοιό ενός δέντρου. Αυτό το καρμικό σώμα υφίσταται συνεχή αλλαγή. Δεν έχει σταθερή ύπαρξη. Να ασκείσαι σύμφωνα με τις σκέψεις σου. Μην μισείς ούτε και να αγαπάς τη ζωή και το θάνατο. Κράτα την κάθε σκέψη σου ελεύθερη από πλάνη και ενόσω ζεις θα δεις την αρχή του νιρβάνα⁹³, και στο θάνατο θα νιώσεις την ασφάλεια της μη επαναγέννησης⁹⁴

Το να βλέπεις τη μορφή αλλά να μη φθείρεσαι απ' αυτήν, ή το να ακούς τον ήχο αλλά να μη φθείρεσαι απ' αυτόν, είναι απελευθέρωση. Τα μάτια που δεν είναι προσκολλημένα στη μορφή, είναι Πύλες του Ζεν. Τα αυτιά που δεν προσκολλώνται στον ήχο, είναι επίσης Πύλες του Ζεν. Με λίγα λόγια εκείνοι που αντιλαμβάνονται την ύπαρξη και τη φύση των φαινομένων και παραμένουν αποσπασμένοι, έχουν ήδη απελευθερωθεί. Εκείνοι που αντιλαμβάνονται την εξωτερική εμφάνιση των φαινομένων, βρίσκονται στο έλεος τους.

92 Πέντε σκάντα ή συσσωρεύσεις, δηλαδή: μορφή, αίσθηση, αντίληψη, διάκριση και συνειδηση.

93 Το νιρβάνα δεν μπορεί να είναι τελειωτικό, αν δεν εγκαταλειφθεί το σώμα.

94 Δηλαδή θα φθάσεις στην επίτευξη του νιρβάνα.

Απελευθέρωση σημαίνει να μην υπόκεισαι σε προσβολή. Δεν υπάρχει άλλη απελευθέρωση. Όταν γνωρίζεις πώς να κοιτάξεις τη μορφή, τότε η μορφή δεν διεγείρει το νου και ο νους δεν δημιουργεί τη μορφή. Μορφή και νους είναι αμφότερα αγνά.

Όταν οι πλάνες απουσιάζουν, ο νους είναι η χώρα των Βουδών. Όταν οι πλάνες είναι παρούσες, ο νους είναι κόλαση. Οι θνητοί δημιουργούν πλάνες. Και επειδή χρησιμοποιούν το νου για να γεννήσουν το νου, βρίσκονται πάντα στην κόλαση. Οι Μποντισάτβα βλέπουν μέσα από τις πλάνες. Και επειδή δεν χρησιμοποιούν το νου για να γεννήσουν το νου, βρίσκονται πάντα στη χώρα των Βουδών. Αν δεν χρησιμοποιείς το νου σου για να δημιουργήσεις νου, κάθε κατάσταση του νου είναι κενή και κάθε σκέψη είναι ακίνητη. Έτσι πηγαίνεις από τη μια βουδική χώρα⁹⁵ στην άλλη. Όταν προβάλλει μια σκέψη, υπάρχει καλό και κακό κάρμα, παράδεισος και κόλαση. Όταν καμιά σκέψη δεν προβάλλει, δεν υπάρχει καλό και κακό κάρμα, ούτε παράδεισος και κόλαση.

Το σώμα ούτε υπάρχει, ούτε δεν υπάρχει. Επομένως η ύπαρξη σαν θνητός και η μη ύπαρξη σαν σοφός είναι αντιλήψεις με τις οποίες ο σοφός δεν έχει καμιά σχέση. Η καρδιά του είναι κενή και απέραντη σαν τον ουρανό.

Εκείνο που ακολουθεί, παρατηρείται στην Ατραπό. Βρίσκεται πέρα από τη δυνατότητα αντίληψης των Αρχάτ και των θνητών.

Όταν ο νους φθάνει στο νιρβάνα, δεν βλέπεις το νιρβάνα, γιατί ο νους είναι νιρβάνα. Αν βλέπεις το νιρβάνα κάπου έξω από το νου, τότε αυταπατάσαι.

Κάθε δυστυχία είναι ένας βουδικός σπόρος, γιατί η δυστυχία ωθεί τους ανθρώπους να αναζητήσουν τη σοφία. Αλλά μπορείς να πεις μόνο ότι η δυστυχία γεννάει τη βουδότητα. Δεν μπορείς να πεις ότι η δυστυχία είναι βουδότητα. Το σώμα και ο νους είναι ο αγρός. Η δυστυχία είναι ο σπόρος, η σοφία είναι το βλαστάρι και η βουδότητα

95 Βουδική χώρα είναι ο τόπος ο οποίος, χάρις στην παρουσία ενός Βούδα, μεταμορφώθηκε από ακάθαρτος σε αγνός.

είναι ο καρπός.

Ο Βούδας στο νου είναι σαν το άρωμα σε ένα δέντρο. Ο Βούδας προέρχεται από έναν νου απαλλαγμένο από δυστυχία, ακριβώς όπως το άρωμα προέρχεται από ένα θαλερό δέντρο. Δεν υπάρχει το άρωμα χωρίς το δέντρο, ούτε ο Βούδας χωρίς το νου. Αν υπάρχει άρωμα χωρίς δέντρο, τότε πρόκειται για διαφορετικό άρωμα.

Αν υπάρχει Βούδας χωρίς το νου, τότε πρόκειται για έναν διαφορετικό Βούδα.

Όταν τα τρία δηλητήρια είναι παρόντα στο νου σου, ζεις στη χώρα της ρυπαρότητας. Όταν τα τρία δηλητήρια απουσιάζουν, ζεις στη χώρα της αγνότητας. Τα Σούτρα λένε: «Αν γεμίσεις τη χώρα με ακαθαρσίες και βρωμίες, κανένας Βούδας δεν θα εμφανιστεί ποτέ». Η ρυπαρότητα και η βρωμιά αναφέρονται στην πλάνη και τα δηλητήρια. Ο Βούδας αναφέρεται στον αγνό και αφυπνισμένο νου.

Δεν υπάρχουν λόγια που να μην είναι Ντάρμα. Το να μιλάς όλη μέρα χωρίς να λες τίποτε, αυτό είναι η Ατραπός. Το να είσαι σιωπηλός όλη μέρα και όμως να λες κάτι, δεν είναι η Ατραπός. Έτσι η ομιλία ενός Τατάγκατα δεν εξαρτάται από τη σιωπή του, ούτε η σιωπή του εξαρτάται από την ομιλία του, ούτε η ομιλία του υπάρχει ξέχωρα από τη σιωπή του. Εκείνοι που κατανοούν και την ομιλία και τη σιωπή, βρίσκονται σε σαμάντι. Αν μιλάς όταν γνωρίζεις, η ομιλία σου είναι ελεύθερη. Αν μένεις σιωπηλός όταν δεν γνωρίζεις, η σιωπή σου είναι δέσμια. Αν η ομιλία δεν προσκολλάται στα φαινόμενα, είναι ελεύθερη. Αν η σιωπή προσκολλάται στα φαινόμενα, είναι δέσμια. Η ομιλία είναι ουσιαστικά ελεύθερη. Δεν έχει καμιά σχέση με την προσκόλληση. Και η προσκόλληση δεν έχει καμιά σχέση με την ομιλία.

Η πραγματικότητα δεν έχει ύψος ή βάθος. Αν κοιτάξεις ψηλά ή χαμηλά, δεν πρόκειται για κάτι πραγματικό. Μια σχεδία⁹⁶ δεν είναι πραγματική, αλλά ο επιβάτης της σχεδίας είναι. Το άτομο που

96 Ο Βούδας παρομοίωσε τη διδασκαλία του με μια σχεδία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για το πέρασμα του Ποταμού της Ατέλειωτης Επαναγέννησης. Από τη στιγμή που θα επιτελέσει το σκοπό της, η σχεδία είναι πλέον άχρηστη.

ανεβαίνει σε μια τέτοια σχεδία μπορεί να διασχίσει εκείνο που δεν είναι πραγματικό. Γι' αυτό ακριβώς είναι πραγματικό.

Σύμφωνα με τον κόσμο υπάρχει αρσενικό και θηλυκό, πλούτος και φτώχεια. Σύμφωνα με την Ατραπό δεν υπάρχει αρσενικό και θηλυκό, ούτε πλούτος και φτώχεια. Όταν μια θεά πραγματώνει την Ατραπό, δεν αλλάζει το φύλο της. Όταν ο σταβλίτης⁹⁷ αφυπνίζεται, δεν αλλάζει την κοινωνική του θέση. Ελεύθεροι από φύλο και κατάσταση μετέχουν της ίδιας βασικής εμφάνισης. Η θεά αναζήτησε δώδεκα χρόνια τη θηλυκότητά της, χωρίς επιτυχία. Μια παρόμοια αναζήτηση του ανδρισμού θα είναι εξίσου άκαρπη. Τα δώδεκα χρόνια αντιπροσωπεύουν τις δώδεκα εισόδους.⁹⁸

Χωρίς το νου δεν υπάρχει Βούδας. Χωρίς τον Βούδα δεν υπάρχουν. Παρόμοια χωρίς νερό δεν υπάρχει πάγος και χωρίς πάγο δεν υπάρχει νερό. Όποιος μιλάει για την εγκατάλειψη του νου, δεν φθάνει και πολύ μακριά. Μην προσκολλάσαι στις εμφανίσεις του νου. Τα Σούτρα λένε: «Όταν δεν βλέπεις καμιά εμφάνιση, τότε βλέπεις τον Βούδα». Αυτό εννοείται με την έκφραση, «απελευθέρωση από τις εμφανίσεις του νου».

Η έκφραση: «χωρίς το νου δεν υπάρχει Βούδας», σημαίνει ότι ο Βούδας προέρχεται από το νου. Ο νους γεννάει τον Βούδα. Αλλά παρ' όλο που ο Βούδας προέρχεται από το νου, ο νους δεν προέρχεται από τον Βούδα. Ακριβώς όπως το ψάρι προέρχεται από το νερό, αλλά το νερό δεν προέρχεται από το ψάρι. Όποιος θέλει να δει ένα ψάρι, βλέπει πρώτα το νερό. Και όποιος θέλει να δει έναν Βούδα, βλέπει πρώτα το νου. Από τη στιγμή που θα δεις το ψάρι, ξεχνάς το νερό. Από τη στιγμή που θα δεις τον Βούδα, ξεχνάς το νου. Αν δεν ξεχάσεις το νου, ο νους θα σε μπερδέψει, ακριβώς όπως το νερό θα σε μπερδέψει αν δεν το ξεχάσεις.

Η θνητότητα και η βουδότητα είναι σαν το νερό και τον πάγο. Η προσβολή από τα τρία δηλητήρια είναι θνητότητα. Η εξάγνιση μέσω

97 Πρόκειται για μια αναφορά από το *Βιμαλακίρτι Σούτρα*.

98 Είναι τα έξι όργανα του σώματος και οι έξι αισθήσεις τους.

των τριών απαλλαγών" είναι βουδότητα. Εκείνο που παγώνει και γίνεται πάγος το χειμώνα, λιώνει και γίνεται νερό το καλοκαίρι. Εξαφάνισε τον πάγο και δεν θα υπάρχει πια νερό. Απαλλάξου⁹⁹ από τη θνητότητα και δεν θα υπάρχει πια βουδότητα. Αληθινά η φύση του πάγου είναι ίδια με τη φύση του νερού. Και η φύση του νερού είναι η φύση του πάγου. Η φύση της θνητότητας είναι ίδια με τη φύση της βουδότητας. Η θνητότητα και η βουδότητα μοιράζονται την ίδια φύση, ακριβώς όπως τα γούτσου και φού-τζου¹⁰⁰ μοιράζονται την ίδια ρίζα αλλά όχι την ίδια εποχή. Μόνο εξαιτίας της πλάνης των διαφορών υπάρχουν οι λέξεις «θνητότητα» και «βουδότητα». Όταν ένα φίδι γίνεται δράκοντας, δεν αλλάζει τα λέπια του. Και όταν ένας θνητός γίνεται σοφός, δεν αλλάζει το πρόσωπό του. Γνωρίζει το νου του μέσω της εσωτερικής σοφίας και φροντίζει το σώμα του μέσω της εξωτερικής πειθαρχίας.

Οι θνητοί απελευθερώνουν τους Βούδες και οι Βούδες απελευθερώνουν τους θνητούς. Αυτό εννοούμε με τη λέξη «αμεροληψία». Οι θνητοί απελευθερώνουν τους Βούδες, επειδή η προσβολή δημιουργεί επίγνωση. Οι Βούδες απελευθερώνουν τους θνητούς, επειδή η επίγνωση αρνείται την προσβολή. Δεν είναι δυνατόν να μην υπάρξει προσβολή. Και δεν είναι δυνατόν να μην υπάρξει επίγνωση. Αν δεν υπήρχε η προσβολή, τίποτε δεν θα δημιουργούσε επίγνωση. Και αν δεν υπήρχε η επίγνωση, τίποτε δεν θα μπορούσε να αρνηθεί την προσβολή. Όταν παραπλανιέσαι, οι Βούδες απελευθερώνουν τους θνητούς. Όταν έχεις επίγνωση, οι θνητοί απελευθερώνουν τους Βούδες. Οι Βούδες δεν γίνονται μόνοι τους Βούδες. Ελευθερώνονται από τους θνητούς. Οι Βούδες θεωρούν την πλάνη σαν πατέρα τους και την απληστία σαν μητέρα τους. Η πλάνη και η απληστία είναι διαφορετικές ονομασίες της θνητότητας. Η πλάνη και η θνητότητα είναι σαν το δεξί και το αριστερό χέρι. Δεν υπάρχει άλλη

99 Απαλλαγή από την πλάνη, την οργή και την απληστία.

¹⁰⁰ «Φούτζου» είναι οι δευτερεύουσες ρίζες που αναπτύσσονται πάνω στη βασική ρίζα του φυτού «γούτσου» ή ακόνιτου. Οι δευτερεύουσες αυτές ρίζες δεν φύονται παρά μόνο μετά το δεύτερο έτος του αρχικού φυτού.

διαφορά.

Όταν παραπλανιέσαι, βρίσκεσαι σε αυτή την όχθη. Όταν έχεις επίγνωση, βρίσκεσαι στην άλλη όχθη. Αλλά από τη στιγμή που γνωρίζεις ότι ο νους σου είναι κενός και δεν βλέπεις πλέον εμφανίσεις, τότε βρίσκεσαι πέρα από την πλάνη και την επίγνωση. Και από τη στιγμή που βρίσκεσαι πέρα από την πλάνη και την επίγνωση, τότε η άλλη όχθη δεν υπάρχει. Ο Τατάγκατα δεν βρίσκεται σ' αυτήν ούτε στην άλλη όχθη. Ούτε βρίσκεται στο ενδιάμεσο. Οι Αρχάτ βρίσκονται στο ενδιάμεσο και οι θνητοί σε αυτή την όχθη. Στην άλλη όχθη είναι η βουδότητα.

Οι Βούδες έχουν τρία σώματα:¹⁰¹ ένα σώμα μεταμόρφωσης, ένα σώμα ανταμοιβής και ένα αληθινό σώμα. Το σώμα μεταμόρφωσης ονομάζεται επίσης σώμα ενσάρκωσης. Αυτό εμφανίζεται όταν οι θνητοί κάνουν καλές πράξεις. Το σώμα ανταμοιβής εμφανίζεται όταν καλλιεργούν τη σοφία και το αληθινό σώμα εμφανίζεται όταν αποκτούν επίγνωση του υπέρτατου. Το σώμα μεταμόρφωσης είναι αυτό που βλέπεις να πετάει προς όλες τις κατευθύνσεις σώζοντας τους άλλους όταν μπορεί. Το σώμα ανταμοιβής θέτει ένα τέλος στις αμφιβολίες. «Η Μεγάλη Φώτιση που συνέβη στα Ιμαλάια»¹⁰² ξαφνικά γίνεται αληθινή. Το αληθινό σώμα δεν λέει, ούτε κάνει τίποτε. Παραμένει απόλυτα ήρεμο. Αλλά στην πραγματικότητα δεν υπάρχει ούτε ένα βουδικό σώμα, πολύ λιγότερο τρία. Αυτή η ομιλία για τα τρία σώματα βασίζεται απλώς στην ανθρώπινη κατανόηση, η οποία μπορεί να είναι ρηχή, μέτρια ή βαθιά.

Οι άνθρωποι ρηχής κατανόησης φαντάζονται ότι συσσωρεύουν ευλογίες και συγχέουν το σώμα μεταμόρφωσης με τον Βούδα. Οι

101 Τα τρία σώματα του Βούδα είναι: το Νιρμνακάγια, ή Σώμα Μεταμόρφωσης (προσωποποιείται από τον Σακυαμούνι) το Σαμπογκακάγια, ή Σώμα Ανταμοιβής (προσωποποιείται από τον Αμιτάμπα) και το Νταρμακάγια, ή Αληθινό Σώμα (προσωποποιείται από τον Βαϊροτσάνα).

102 Η φώτιση του Βούδα δεν συνέβη στα Ιμαλάια, αλλά στο αρχαίο ινδικό κράτος της Μαγκάντα, νότια του Νεπάλ. Σε μια προηγούμενη ύπαρξη, όμως, ο Βούδας ζούσε στα Ιμαλάια σαν ασκητής.

άνθρωποι μέτριας κατανόησης φαντάζονται ότι θέτουν τέρμα στη δυστυχία και συγχέουν το σώμα ανταμοιβής με τον Βούδα. Και οι άνθρωποι βαθιάς κατανόησης φαντάζονται ότι δοκιμάζουν τη βουδότητα και συγχέουν το αληθινό σώμα με τον Βούδα. Αλλά οι άνθρωποι με βαθύτατη κατανόηση κοιτάζουν προς τα μέσα χωρίς να περισπώνται από τίποτε. Αφού ο καθαρός νους είναι ο Βούδας, φθάνουν στην κατανόηση του Βούδα χωρίς να χρησιμοποιήσουν το νου. Τα τρία σώματα, ακριβώς όπως και όλα τα άλλα πράγματα, είναι ανεπίτευκτα και απερίγραπτα. Ο ανεμπόδιστος νους φθάνει στην Ατραπό. Τα Σούτρα λένε: «Οι Βούδες δεν κηρύττουν το Ντάρμα . Δεν απελευθερώνουν τους θνητούς και δεν δοκιμάζουν τη βουδότητα». Αυτό ακριβώς εννοώ.

Τα άτομα δημιουργούν το κάρμα· το κάρμα δεν δημιουργεί τα άτομα. Δημιουργούν κάρμα σε αυτή τη ζωή και παίρνουν την ανταμοιβή τους στην επόμενη. Ουδέποτε ξεφεύγουν. Μόνο εκείνος που είναι τέλειος δεν δημιουργεί κάρμα σε αυτή τη ζωή και δεν λαμβάνει καμιά ανταμοιβή. Τα Σούτρα λένε: «Εκείνος που δεν δημιουργεί κάρμα, αποκτάει το Ντάρμα». Αυτά δεν είναι κενά λόγια. Μπορείς να δημιουργήσεις κάρμα, αλλά δεν μπορείς να δημιουργήσεις ένα άτομο. Όταν δημιουργείς κάρμα, ξαναγεννιέσαι μαζί με το κάρμα σου. Όταν δεν δημιουργείς κάρμα, χάνεσαι μαζί με το κάρμα σου. Επομένως αφού το κάρμα εξαρτάται από το άτομο και το άτομο εξαρτάται από το κάρμα, αν ένα άτομο δεν δημιουργεί κάρμα, το κάρμα δεν έχει εξουσία πάνω του. Κατά τον ίδιο τρόπο: «Ένα άτομο μπορεί να διευρύνει την Ατραπό. Η Ατραπός δεν μπορεί να διευρύνει το άτομο».¹⁰³

Οι θνητοί συνεχίζουν να δημιουργούν κάρμα και επιμένουν λαθεμένα ότι δεν υπάρχει ανταμοιβή. Αλλά μπορούν να αρνηθούν τη δυστυχία; Μπορούν να αρνηθούν πως ό,τι σπέρνει η παρούσα κατάσταση του νου, το θερίζει η επόμενη; Πώς μπορούν να ξεφύγουν; Αλλά αν η παρούσα κατάσταση του νου δεν σπέρνει τίποτε, τότε η

103 Πρόκειται για μια φράση του Κομφούκιου.

επόμενη κατάστασή του δεν θερίζει τίποτε. Μην παρανοείς το κάρμα.

Τα Σούτρα λένε: «Παρά το ότι μπορεί να πιστεύουν στον Βούδα, όσοι φαντάζονται ότι οι Βούδες ασκούν πειθαρχίες, δεν είναι Βουδιστές. Το ίδιο ισχύει και για κείνους που φαντάζονται ότι οι Βούδες υπόκεινται σε ανταμοιβές πλούτου ή φτώχειας. Αυτοί είναι ιντσαντίκα. Είναι ανίκανοι για πίστη».

Εκείνος που κατανοεί τη διδασκαλία των σοφών, είναι σοφός. Εκείνος που κατανοεί τη διδασκαλία των θνητών, είναι θνητός. Ο θνητός που μπορεί να εγκαταλείψει τη διδασκαλία των θνητών και να ακολουθήσει τη διδασκαλία των σοφών, γίνεται σοφός. Αλλά οι ανόητοι αυτού του κόσμου προτιμούν να αναζητούν τους σοφούς πολύ μακριά. Δεν πιστεύουν ότι η σοφία του δικού τους νου είναι σοφία. Τα Σούτρα λένε: «Στους ανθρώπους χωρίς κατανόηση, μην κηρύττεις το Σούτρα». Επίσης λένε: «Ο νους είναι η διδασκαλία». Αλλά οι άνθρωποι που δεν έχουν κατανόηση, δεν πιστεύουν στο δικό τους νου, ούτε πιστεύουν ότι κατανοώντας τη διδασκαλία μπορούν να γίνουν σοφοί. Προτιμούν να αναζητούν μακρινή γνώση και ποθούν πράγματα του διαστήματος, βουδικές εικόνες, φως, λιβάνια και χρώματα. Πέφτουν θύματα της πλάνης και χάνουν τα λογικά τους.

Τα Σούτρα λένε: «Όταν κατανοείς ότι όλες οι εμφανίσεις δεν είναι εμφανίσεις, τότε βλέπεις τον Τατάγκατα ». Όλες οι μυριάδες πύλες προς την αλήθεια προέρχονται από το νου. Όταν οι εμφανίσεις του νου είναι διαφανείς σαν το διάστημα, τότε έχουν εξαφανιστεί.

Οι ατέλειωτες δυστυχίες μας είναι οι ρίζες της ασθένειας. Όταν οι θνητοί ζουν, ανησυχούν για το θάνατο. Όταν είναι χορτάτοι, ανησυχούν για την πείνα. Δική τους είναι η Μεγάλη Αβεβαιότητα. Αλλά οι σοφοί δεν εξετάζουν το παρελθόν, δεν ανησυχούν για το μέλλον, ούτε προσκολλώνται στο παρόν. Και κάθε στιγμή ακολουθούν την Ατραπό. Αν δεν έχεις αφυπνιστεί σ' αυτή τη μεγάλη αλήθεια, τότε καλά θα κάνεις να αναζητήσεις έναν δάσκαλο πάνω στη γη ή στον ουρανό. Μη δημιουργείς την ίδια σου την έλλειψη.

* * *

ΤΟ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

Ο Μποντιντάρμα είπε:

- Πολλοί δρόμοι οδηγούν στο Ντάρμα,¹⁰⁴ αλλά συνοπτικά μιλώντας υπάρχουν μόνο δυο: η εσωτερική αλήθεια και η συμπεριφορά. Είσοδος στο Ντάρμα μέσω της εσωτερικής αλήθειας σημαίνει: να αντιληφθούμε την ουσία μέσω της διδασκαλίας. Έτσι αποκτάμε βαθιά πίστη ότι όλα τα έμβια όντα έχουν την ίδια αληθινή φύση η οποία δεν γίνεται φανερή, γιατί συσκοτίζεται από την προσκόλληση στις αισθήσεις και την πλάνη. Εκείνοι που ξεφεύγουν από την πλάνη και επιστρέφουν στην πραγματικότητα, ασκώντας με προσηλωμένη σκέψη το διαλογισμό επί του τοίχου,¹⁰⁵ ανακαλύπτοντας ότι δεν υπάρχει ο εαυτός και οι άλλοι, ότι θνητοί και σοφοί έχουν την ίδια φύση, παραμένουν εκεί ακλόνητοι ακόμα και από τις γραφές, ευρισκόμενοι σε πλήρη και ανέκφραστη συμφωνία με την αληθινή εσωτερική αλήθεια. Εισέρχονται χωρίς κίνηση, χωρίς προσπάθεια. Αυτό ονομάζεται «είσοδος μέσω της εσωτερικής αλήθειας».

Η είσοδος μέσω της συμπεριφοράς αναφέρεται στις τέσσερις πράξεις, οι οποίες περιλαμβάνουν όλες τις άλλες πράξεις.¹⁰⁶ Ποιές είναι αυτές οι τέσσερις; Να αντέχεις την αδικία· να προσαρμόζεσαι στις περιστάσεις· να μην επιθυμείς τίποτε και να ζεις σύμφωνα με το Ντάρμα.

104 Αρχικώς στην Κίνα χρησιμοποιήθηκε η λέξη «Τάο» ή «Ατραπός» για τη μετάφραση των σανσκριτικών όρων «Ντάρμα» και «Μπόντι».

105 Μπι-γκουάν, δηλαδή διαλογισμός τοίχου, ή διαλογισμός με συνεχή παρατήρηση του τοίχου. Λέγεται ότι ο Μποντιντάρμα πέρασε εννέα χρόνια διαλογιζόμενος μπροστά στον πέτρινο τοίχο μιας σπηλιάς κοντά στο ναό του Σαολίν.

106 Πρόκειται για μια παραλλαγή των Τεσσάρων Ευγενών Αληθειών του Βούδα: όλη η ύπαρξη χαρακτηρίζεται από πόνο· ο πόνος έχει μια αιτία· η αιτία μπορεί να οδηγηθεί σε ένα τέλος· ο τρόπος για την επίτευξη αυτή είναι η Ευγενής Οκταπλή Ατραπός.

Πρώτον, να αντέχεις την αδικία. Αυτοί που αναζητούν την Ατραπό, όταν αντιμετωπίζουν αντίξοες συνθήκες πρέπει να σκέφτονται: «Κατά τη διάρκεια αναρίθμητων περασμένων εποχών παραμέλησα το ουσιώδες ασχολούμενος με το ασήμαντο, περιπλανώμενος σε διάφορες καταστάσεις ύπαρξης, δημιουργώντας έτσι άπειρες ευκαιρίες για μίσος, κακοβουλία και λαθεμένες πράξεις. Τώρα αν και δεν κάνω το κακό, οι καρποί των κακών πράξεων του παρελθόντος έχουν ωριμάσει. Ούτε θεοί ούτε άνθρωποι μπορούν να μαντέψουν ποια κακή πράξη θα δώσει τον καρπό της. Θα δεχθώ με ανοιχτή καρδιά και χωρίς παράπονο κάθε αδικία που πρόκειται να μου συμβεί». Το Σούτρα λέει: «Όταν συναντάς δυσκολίες, μην ταράσσεσαι. Γιατί; Επειδή κατανοείς τη θεμελιώδη αιτιότητα». Όταν θα αποκτήσεις αυτή την αντίληψη, θα βρίσκεσαι σε αρμονία με την εσωτερική αλήθεια και ανεχόμενος την αδικία θα προχωράς στην Ατραπό. Αυτό ονομάζεται «να αντέχεις την αδικία».

Δεύτερον, προσαρμογή στις συνθήκες. Όλα τα αισθανόμενα όντα δεν έχουν εαυτό, αλλά εξαρτώνται από τις συνθήκες. Η ευχαρίστηση και ο πόνος που νιώθουν είναι αποτέλεσμα των αιτιωδών συνθηκών. Αν ανταμειβόμαστε με κάποια καλή τύχη, όπως δόξα, τιμές κ.τ.λ. αυτό είναι καρπός των πράξεων του παρελθόντος. Όταν το κάρμα εξαντληθεί, το αποτέλεσμα που τώρα απολαμβάνω θα εξαφανιστεί. Σε τι χρησιμεύει, λοιπόν, να χαίρομαι γι' αυτό; Αλλά ενώ το κέρδος και η απώλεια εξαρτώνται από το κάρμα, ο νους ούτε μειώνεται ούτε αυξάνει. Αν ο άνεμος της χαράς και της θλίψης δεν σε διεγείρει, βρίσκεσαι σιωπηλά σε αρμονία με την Ατραπό. Αυτό ονομάζεται «προσαρμογή στις συνθήκες».

Τρίτον, «μη επιθυμία για τίποτε». Οι άνθρωποι του κόσμου βρίσκονται συνεχώς σε σύγχυση. Επιθυμώντας διαρκώς πράγματα, προσκολλώνται παντού - και αυτό ονομάζεται «επιθυμία».

Οι σοφοί, όμως, κατανοούν την αλήθεια και αφυπνίζονται σ' αυτήν. Εστιάζουν το νου τους στο αδημιούργητο και αφήνουν το σώμα τους να ακολουθεί τους νόμους της αιτιότητας. Όλα τα φαινόμενα είναι κενά και δεν υπάρχει τίποτε να επιδιώξει κανείς. Όπου υπάρχει φωτεινότητα, εκεί ενεδρεύει και η σκοτεινή όψη. Η διαμονή στον

τριπλό κόσμο,¹⁰⁷ είναι σαν τη διαμονή σε ένα φλεγόμενο σπίτι. Το καθετί που έχει σώμα υποφέρει - και ποιος μπορεί να βρει τη γαλήνη; Εκείνοι που το κατανοούν, αποσπώνται από το καθετί και παύουν να φαντάζονται ή να επιθυμούν οτιδήποτε. Το Σούτρα λέει: «Η επιθυμία είναι πόνος. Η απουσία επιθυμίας, είναι ευδαιμονία». Όταν δεν επιθυμείς τίποτε, βρίσκεσαι στην Ατραπό.

Τέταρτον, «ζωή σύμφωνα με το Ντάρμα ». ¹⁰⁸ Ο Ντάρμα , η Διδασκαλία της Πραγματικότητας, βασίζεται στην εσωτερική αλήθεια ότι η φύση όλων των πραγμάτων είναι αγνή. Μέσω αυτής της αλήθειας όλα τα φαινόμενα είναι κενά. Δεν υπάρχουν μιάσματα και προσκολλήσεις, δεν υπάρχει «εγώ» και «άλλος». Το Σούτρα λέει: «Στο Ντάρμα δεν υπάρχει ύπαρξη, γιατί είναι απαλλαγμένος από το μίasma της ύπαρξης- δεν υπάρχει εαυτός, γιατί είναι απαλλαγμένος από το μίasma του εαυτού». Εκείνοι που είναι αρκετά σοφοί για να κατανοήσουν αυτή την αλήθεια, θα «ζουν σύμφωνα με το Ντάρμα ». Επειδή στην ουσία του Ντάρμα δεν υπάρχει επιθυμία για κατοχή, οι σοφοί είναι πάντα έτοιμοι να ασκήσουν τη Ντάνα με το σώμα τους, τη ζωή και την ιδιοκτησία τους και ποτέ δεν τσιγκουνεύονται ούτε διστάζουν να δώσουν το καθετί. Επειδή έχουν τέλεια κατανόηση της τριπλής φύσης της κενότητας, είναι πάνω από μεροληψία ή προσκόλληση. Λόγω της επιθυμίας τους να απαλλάξουν όλα τα όντα από τα μιάσματά τους, εμφανίζονται ανάμεσά τους, αλλά δεν προσκολλώνται στη μορφή. Έτσι μέσω της δικής του ζωής ευεργετούν άλλους και λαμπρύνουν την Ατραπό της Φώτισης. Ό,τι ισχύει σε σχέση με την Αρετή της Αγαθοεργίας, ισχύει και για τις άλλες πέντε Αρετές. Οι σοφοί ασκούν τις έξι Αρετές¹⁰⁹ για να αποβάλουν τις συγχυσμένες σκέψεις, αν και στην πραγματικότητα δεν ασκούν ούτε κάνουν τίποτε.

107 Οι τρεις κόσμοι είναι: καμαντάτου, ρουπαντάτου και αρουπαντάτου, ή κόσμος της επιθυμίας, της μορφής και άμορφος κόσμος.

108 Η σανσκριτική λέξη «ντάρμα» προέρχεται από τη ρίζα «dhrī», που σημαίνει κρατώ και αναφέρεται σε οτιδήποτε θεωρείται σαν πραγματικό, είτε με τη συμβατική είτε με την απόλυτη έννοια.

109 Οι έξι παραμίτα ή «μέσα για την άλλη όχθη» είναι: αγαθοεργία, ηθικότητα, καρτερικότητα, πνευματικός ζήλος, διαλογισμός και σοφία.

Αυτό εννοούμε όταν λέμε «ζωή σύμφωνα με το Ντάρμα».

Αυτές τις τέσσερις πρακτικές τις δίδαξε προσωπικά ο διδάσκαλος Μποντιντάρμα. Επιπρόσθετα ο μαθητής του, Ταν-λιν, κατέγραψε τα λόγια και τις πράξεις και τα συγκέντρωσε σε έναν τόμο που ονομάζεται *Πραγματεία του Μποντιντάρμα*. Επίσης ο Μποντιντάρμα εξήγησε το θεμελιώδες νόημα του *Λανκαβατάρα Σούτρα*, για τις κοινότητες εκείνων που κάνουν καθιστά διαλογισμό, σε δώδεκα ή δεκατρείς σελίδες και αυτό επίσης ονομάζεται *Πραγματεία του Μποντιντάρμα*. Και τα δυο αυτά έργα είναι πλήρη σε γλώσσα και σε αρχές και κυκλοφορούν σε όλο τον κόσμο.

Ο μεγάλος δάσκαλος Μποντιντάρμα συνήθιζε να δείχνει τα πράγματα και να ρωτάει το νόημά τους. Έδειχνε ένα πράγμα και ρωτούσε: «Πώς ονομάζεται; Υπάρχει πλήθος πραγμάτων. Ρωτήστε για όλα, αλλάξτε τα ονόματά τους και ρωτήστε ξανά». Αυτός επίσης είπε: «Αυτό το σώμα υπάρχει ή δεν υπάρχει; Τι είδους σώμα είναι αυτό; Τα σύννεφα στον ουρανό δεν μπορούν να σκιάσουν το άδειο στερέωμα, αλλά μπορούν να καλύψουν τον ουρανό ώστε να μην είναι φωτεινός και καθαρός».

Το *Νιρβάνα Σούτρα* λέει. «Μέσα δεν υπάρχουν αισθήσεις- έξω δεν υπάρχουν αντικείμενα των αισθήσεων. Όταν το εσωτερικό εξισωθεί με το εξωτερικό, αυτό ονομάζεται Μέση Ατραπός».

* * *

九月廿四

破

中

月

芳